

CSALÁD és ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

XVI. ÉVFOLYAM.

1890.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SZERKESZTETTE.

FAZAKAS JÓZSEF.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

112.

KOLOZSVÁRT,

A »KÖZMÜVELŐDÉS« IROD. RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1890.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ 1890-IK ÉVFOLYAM TARTALMA:

I. Iránycikkek, paedagogiai értekezések és alkalmi közlemények.

	Lap.
1. <i>Agyagási Sándor.</i> Tanítói kibucszulás	164.
2. <i>Benedek János.</i> Confirmatio és tankötelezettség	118.
3. <i>Binder Laura.</i> Helyesírás és fogalmazás 56. 67. 77.	
4. <i>Boros Görgy.</i> Mit és miért tanul az amerikai? 21. 33.	
5. <i>Czukurász Róza.</i> Szépirás-minták a népiskolában	89.
6. <i>Deák József.</i> Elnöki megnyitó	181.
7. <i>Deák Lajos.</i> Egy takarékpénztár és cultura	55.
8. <i>Dézi László.</i> Az írva-olvasás előgyakorlatairól	24.
9. <i>Dortsák Gyula.</i> Az iskola az erkölcsi képzés	53.
szolgáltatásban	53.
10. — Család és Iskola	144. 154.
11. <i>Egy volt tanítványa.</i> Benedek Áron	189.
12. <i>Fazakas József.</i> Újév reggelén	1.
13. — Előfizetési felhívás	201.
14. <i>Dr. Felméri Lajos.</i> A gyermek beszélni tanulása 65.	
15. <i>Földes Károly.</i> Gondolatok a falusi népiskolákról 162.	
16. <i>Holzmann Ignác.</i> A házi-tanító	79.
17. <i>Dr. Imre Lajos.</i> Egy német író az iskolai játékokról 110.	
18. <i>Józsa Dániel.</i> A szépirás tanításáról a népisko-	192. 203.
lában	192. 203.
19. <i>Kovdcsi Antal.</i> A vall. és közokt. m. kir. mi-	97. 109. 118.
niszt. 18. évi jelentése a közoktatás állapotá-	97. 109. 118.
ról I. II. III.	97. 109. 118.
20. — A tanítói nyugdíj	141.
21. <i>Kozma Ferencz.</i> Visszapillantás 1889-re	3. 13.
22. — Tanfelügyelői jelentés (Kolozsmegye és Kolozsvár	22. 34.
város 1888—89. évi tanügyi állapotáról.)	22. 34.
23. — Az egyetemes tanítógyűlés	117.
24. <i>Lázárné, Kasztner Janka.</i> Megtiltandó-e a gyer-	98.
meknek, hogy az iskolában történekről ott-	98.
hon ne beszéljenek?	98.
25. — A közmondások értelmezése és tanítása a nép	203.
iskolában	203.
26. <i>Molnár József.</i> A kézügyesítő oktatásról	66.
27. <i>Nagy K. és Elek Gy.</i> Az egyetemes tanítógyűlés	41.
kérdéséhez	41.
28. <i>Nagy Kálmán.</i> Elnöki megnyitó	169.
29. <i>Nemessányi Adél.</i> Népoktatásunk fejlesztéséről 35. 44.	
30. <i>Név nélkül.</i> A marosvásárhelyi női ipariskola	173.
31. <i>Paal Ferencz.</i> Zene és dalegyleteink	3. 14.
32. — A gyakorló iskola és gyakorlati kiképzés 129. 142. 153.	
33. <i>Pap Mari.</i> A szóról-szóra való emléztetés módjá-	163. 171. 183. 191.
nak, tárgyainak és értékének meghatározása a	163. 171. 183. 191.
népiskolában?	163. 171. 183. 191.
34. <i>Pap György.</i> Hogyan szemléltessünk?	15. 23.
35. <i>Propper Ferencz.</i> A rajztanítás módszere és tan-	92. 99. 111. 119.
menete a népiskolában	92. 99. 111. 119.
36. <i>Dr. Szinnyei József.</i> Nyelvünk fejlődése	130.
37. <i>Tóth Károly.</i> A népisk. írásbeli dolgozatok javí-	42.
tási módja	42.
38. — Tanóra előtt és után	161. 170. 182. 190.
39. <i>Vásárhelyi Gyula.</i> Közmondások	155.
40. <i>Dr. Veress Vilmos.</i> A köz. törtek tanításához	54.
41. <i>Zajzon Dénes.</i> Társasági életünk és gyermekeink	4.
nevelése	4.
42. <i>Zilahy György.</i> Az ifjúi erényekről	80. 90.

II. Tárca-cikkek s hasonlók.

1. <i>Benedek Áron.</i> A természeti erők forrásairól és	45. 57.
értékesítésről	45. 57.

	Lap.
2. <i>Binder Laura.</i> Rövid élet, ritka példa (Egy ko-	102.
rán elhunyt tanítónő emlékezete.)	102.
3. <i>Gerendó Attila.</i> Adatok Alaskáról 174. 184 193. 205.	
4. <i>Dr. Koch Ferencz.</i> Az élvezeti szerekről 145. 156. 164.	
5. <i>Koós Ferencz.</i> Veress Sándor.	121.
6. <i>Dr. Lázár Gyula.</i> Emberbaráti és társadalmi	68. 81. 92. 101.
intézmények a középkorban	68. 81. 92. 101.
7. <i>Lázárné, Kasztner Janka.</i> Képek a párisi vi-	5. 25.
lágtárlatból I. II.	5. 25.

III. Paedagogiai esetek.*)

A paed. esetek körének kibővítése. <i>Baló József.</i>	7.
A 11. és 12. számú paed. esethez. <i>Boga Károly</i>	7.
14. Mikor üljek törvényt? <i>Czuczsa János</i>	8.
15. A tiltott csiszonkázás. <i>Vincze Ferencz</i>	9.
16. A hiányos házi nevelés. <i>a</i>	16.
17. Az önhitt helyettes. <i>Czuczsa János</i>	26.
18. Elhamarkodott ítélet az iskolai nevelés köréből	26.
<i>Benedek János</i>	26.
19. Heti átalány írószerekre isk. gyermeknek. <i>P. Csorja</i>	27.
<i>Károly</i>	27.
20. Drasticus apai dresssura. <i>P. Csorja K.</i>	36.
21. Egy kikaczagott fegyelmi eszköz. <i>Szentgyörgyi</i>	37.
<i>Lajos</i>	37.
22. Egy krajczár története. <i>P. Csorja K.</i>	46.
23. Káröröm és részvét. <i>Vásárhelyi Gyula</i>	46.
24. A küldemény. <i>Vásárhelyi Gy.</i>	46.
A 24. sz. paed. esethez <i>Szentgyörgyi Dénes</i>	59.
25. Alkalom teszi a tolvajt. <i>Vajna Károly</i>	59.
26. A késés orvoslása. <i>Elek Gyula</i>	59.
27. Nem kell sietni a kitüntetéssel. <i>Vásárhelyi Gy.</i>	59.
28. Jutalmak kiosztása. <i>Boga Károly</i>	69.
A 8. sz. paed. esethez. <i>Czuczsa János</i>	69.
29. A kéményseprő. <i>Stoff János</i>	82.
30. A rajzoktatás köréből. <i>Szentgyörgyi Lajos</i>	93.
31. Az iskolában marasztás. <i>Vincze Ferencz</i>	94.
32. A gyermek otthon panaszol. <i>Vincze F.</i>	104.
33. Szerénység, félénkség, gyávaság. <i>Czuczsa J.</i>	104.
34. Nevető mánia <i>Orbán Endre</i>	113.
35. Szelesség és érzékenység. <i>Elek Gy.</i>	113.
36. A jutalom a koldust és nyomorultat illeti. <i>Sólyom</i>	122.
<i>János</i>	122.
37. „Bánk-bán“ a népiskolában. <i>Sólyom János</i>	123.
38. Az apa tallérja	123.
39. „Jó-könyv“	123.
40. Más iskolába viszem gyermekemet.	123.
41. A jutalom osztás hatása	123.
42. Kifli és cseresznye	123.
43. A gyanus. <i>Vásárhelyi Gy.</i>	146.
44. A tiz krajczáros története. <i>Vincze F.</i>	146.
45. Magaviseleti napló. <i>Czuczsa J.</i>	147.
46. Miért üldözi Lidi a macskát? <i>Szentgyörgyi L.</i>	157.
47. A nép megérti a törvényt. <i>Elek Gy.</i>	157.
48. Nem vettem észre őket. <i>Boga Károly</i>	165.
49. A mulasztott óra igazolása. <i>Csiky Béla</i>	175.
50. A 46. sz. paed. esethez. <i>Józsa Dánielné</i>	185.
51. Az ajándék. <i>Somogyi Kálmán</i>	185.
52. Kiderítsem-e a tettest? <i>Vásárhelyi Gyula</i>	195.
53. Hol a bicsok? <i>Bocz István</i>	207.

*) Az 1—13. sz. paed. esetek lapunk m. é. (1889.) folya-
mának 14—20. számaiban jelentek meg.

IV. Hazai és külföldi lapszemle.

	Lap.
1. <i>Bournáz János.</i> Mily alakban és mértékben taníthatók a gazdasági, ipari és keresk. ismeretek az el. és felső népiskolában, továbbá a tanítóképzőben? (<i>Revue paedagogique</i>)	17.
2. — Mekkora szerepkört kell a nőknek engedni, mint tanítónőknek, igazgatónőknek és tanfelügyelőknek? (<i>Revue Paed.</i>)	28.
3. — A tanítóképzőkkel kapcsolatos gyak. iskola szerepe és szervezete. (<i>Revue Paed.</i>)	37.
4. — Az angol elemi oktatás multja és jelene (<i>Revue Paedagogique</i>)	208.
5. <i>Fazakas József.</i> Megtartassék-e a IV. egyetemes tanítógyűlés. (Isk. szemle.)	123.
6. — A német fiu-iskolai kézimunka tanítás lényegéről és céljáról. (Allg. D. Lehrertg.)	176.
7. — Egy kép a porosz tanítók életéből (Allg. D. Lhrztg.)	196.
8. <i>Lakits Vendel.</i> A IV. egyetemes tanítógyűlés és az „Eötvös-alap“. (Népnevelők Lapja.)	70.
9. <i>Név nélkül.</i> Nemzetközi tanügyi congressus Párisban 1889-ben. (<i>Revue internationale de l'enseignement.</i>)	9.
10. — Felsőbb oktatás Norvégiában (Rh. W. Ztg.)	47.
11. — 25 hazai tanügyi lap tartalmának rövid ismertetése.	60.
12. — 22 „ „ „ „ „ „ „	124.

V. Egyesületi élet.

1. <i>Agyagási Sándor.</i> A kisküküllőmegye. tanítótest. dícső szt.-mártoni körének gyűlése 1890. febr. 15.	48.
2. — A kisküküllőm. tanítótest. közgyűlése 1890. május 6.	114.
3. <i>bk.</i> Felolvasás a kalotaszegi varrottasról	72.
4. <i>Elek Gyula.</i> Titkári jelentés a kolozsm. tanítótest. 1889—90. évi működéséről 176. 186. 197.	209.
5. <i>Egy tanító.</i> A kolozsvári áll. tanítóképződe önképző-körének zárünnepélye 1890. máj. 11.	105.
6. <i>Fazakas József.</i> A kolozsm. tanítótest nevelésügyi és könyvbíráló bizottságából	29.
7. <i>Józsa Pál.</i> Az ev. ref. tanítók országos gyűlése	38.
8. <i>Kovács Dániel.</i> A kolozsm. tanítótest. b. hunyadi körének gyűlése 1890. márcz. 8.	71.
9. — A kolozsm. tanítótest. b. hunyadi körének gyűlése 1890. okt. 6.	166.
10. <i>Lakits Vendel. és Somlyai J.</i> Felhívás a hazai tanító-egyesületek- és testületekhez (az egyet. tanítógyűlés tárgyában.)	19.
11. — Az „Eötvös-alap“ ünnepe	28.
12. — Felhívás a IV. egyet. tanítógyűlés orsz. bizottságához	177.
13. <i>Molnár A.</i> A beszerce-naszódm. tanítótest. beszercei körének gyűlése 1890. márcz. 11.	72.
14. <i>Nagy K. és Elek Gy.</i> A kolozsm. tanítótest. felirata az úti- és napidíjak tárgyában	18.
15. <i>Név nélkül.</i> A kolozsm. tanítótest. gyalu-nádasmenti körének gyűlése 1889. nov. 27.	10.
16. — A kolozsm. tanítótest. nevelésügyi bizottságának kidolgozásra kijelölt tételei az 1889—90. évre	11.
17. — A kolozsm. tanítótest. közp. választmányának ülése 1890. febr. 12.	47.
18. — A kolozsm. tanítótest. központi körének gyűlése 1899. apr. 9.	83.
19. — A IV. egyetemes tanítógyűlés tárgysorozata	83.
20. — A tanítóképzői tanárok orsz. gyűlése. 1890. aug. 17., 18. 19.	133.

	Lap.
21. — A magyarországi tanítók IV. egyet. gyűlése. 1890. aug. 19—23.	134.
22. — A kolozsm. tanítótest. közp. választmányának ülése 1890. szept. 20.	158.
23. — kolozsm. tanítótest. gyalui körének gyűlése 1890. okt. 4.	166.
24. — A kolozsm. tanítótest. közgyűlése 1890. okt. 29—31.	185.
25. <i>Pap Mari.</i> A közöns. törtek osztásának módja a népiskolában (A nevelésügyi bizottságból.)	48.
26. — A nyelvtan tanításáról a népiskolában (A nevelésügyi biz.-ból.)	104.
27. <i>Péterfi Sándor.</i> Az „Eötvös-alap“ pályázati hirdetése	61.
28. <i>Sebestyén József.</i> A beszt.-naszódm. tanítótest. közgy. 1890. máj. 28.	125.
29. <i>Szentgyörgyi Dénes.</i> A marostordam. tanítótest. közgy. 1890. nov. 5.	198.
30. <i>y.</i> A szebenmegeyi tanítótest. szebeni körének gyűlése 1890. okt. 25.	187.

VI. Irodalom.

1. <i>Bagosi Sándor.</i> Huszonöt év Márkusfalva életéből, írta dr. Lendvay Benő	84.
2. — Életem és emlékeim. Irta Koós Ferencz	125.
3. <i>Benedek Samu.</i> Számtani vezérkönyv. Irta Józsa Sándor	210.
4. <i>Binder Laura.</i> Földrajz polg. I. isk. II. o. számára. Irta Hunfalvi J. és Schneider J.	167.
5. <i>De Gerando Antónina.</i> Gazdaságtan. Irta Dobóczy L. és Peres S.	62.
6. <i>Gurgulits Antal.</i> Természettan. Irta Báthori Nándor	199.
7. <i>Iszlai Márton.</i> A jó gyermek könyve. Irta Boros György	159.
8. <i>Nagy Kálmán.</i> Ötven előjáték orgonára v. harmoniumra, Kapi Gy.-tól	19.
9. <i>Név nélkül.</i> Kolozsvár sz. k. város népoktatásügyiének állapota 1889. végén, Kozma Ferencztől	84.
10. — Háromszék vármegye tankerületének népokt. ügye 1888—9-ben, Eötvös K. Lajostól	115.
11. — Beszerce-Naszódvárm. népoktatási állapota 1888—9-ben Dr. Havas Gyulától	126.
12. — Beküldött iskolai értesítők jegyzéke	147.
13. <i>Pap Mari.</i> Számtani emlékeztető. Irta Jeek György	63.
14. — Vezérkönyv. a számtanításban. Irta Madzsar J.	147.
15. <i>pj.</i> Beszerce-Naszódvármegye földrajza. Irta Sebestyén J. és Mihály Gábor	49.
16. <i>Pausinger Sándor.</i> Lesebuch für Volksschulen szerkesztették Polster, Fröhwirt és Posch	11.
17. — Vezérkönyv és nyelvtan a német nyelv gyakorlati elsajátítására. Irta Gráf Jakab	106.
18. <i>Schwarzczel Adél.</i> Rövid alkotmányban. Irta Mayer Miksa	30.
19. — Bíráló bizottsági jelentés (pályaművekről.)	179.
20. <i>Dr. Székely Bendegúz.</i> Nagy-Küküllőmegye földrajza. Irta Hunfalvi Lajos	94.
21. — A természettan elemei, dr. Róth Samutól	178.

Ezekon kívül minden egyes számban vannak rövid könyvismertetések, bírálatok és előfiz. felhívások. Ezek száma 82.

VII. Vegyesek.

E rovatban rövidebb helyi, tanítótestületi és külföldi tanügyi hírek stb. vannak minden egyes számban. E hírek és közlemények száma: 273.

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Fazakas József.

ELMUNKATÁRSÁK: BALÓ JÓZSEF, Bányai Árpád, Boga Károly, Dortsák Gyula, Dr. Ferenczi Zoltán,
Sólyom János, Szentgyörgyi Lajos és Zajzon Pénes.

Megjelenik – július és augusztus havát kivéve – havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal. – **Előfizetési ára**: egész évre 3 frt., félévre 1 frt 50 kr. – Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak. – Kéziratok nem adatnak vissza.

E közlöny beltartalmát illető közlemények a szerkesztőhöz (Fapiacz-
tér 6-ik szám.), az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig –
SÓLYOM JÁNOS, községi iskolai tanító, egyleti pénztárnok czimén – a
kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Ü J É V R E G G E L É N.

A „CSALÁD ÉS ISKOLA” ma kezdi meg XVI-dik évfolyamát. Nem jelentéktelen szám egy lap-
tétére nézve, de vajmi rövid idő egy nemzet történetében.

Pedig az ilyen rövid vonalakból toldódnak össze a századok, s az ezekben foglalt művelő-
si mozzanatok pontjelzéseiből alakulnak a népek művelődés történetei.

A harcok moraja elhangzik, a pártküzdelmek hullámai elsimulnak, a monumentális épületek
amba dőlnek; de a gondolatok ezer meg ezer változatokban újra születve, egymást fejle-
ztve az idők gtelenségeig fenmaradnak. Senki sem vonhatja kétségbe, hogy állami fenállását, jogosult önértését
más népfajok tiszteletét csak az a nemzet biztosíthatja magának, a melyik a természettől nyert
anyagilag és szellemi erőit kifejteni, értékesíteni akarattal s képességgel bír.

Épen ily bizonyos az is, hogy egy nemzet kebelében becsülésre s az anyagi és erkölcsi jutal-
al bármily nemének kiosztásánál figyelemre csak az az osztály számíthat, a melyik az állami és
nemzeti feladatok egészéből a rábizott munkarészt céltudatosan az egész fejlődés szükségelte arányok-
an elvégezni nem vonakodik.

Mint ködfátyolkép vonulnak el szemeink előtt a magyar nemzet mult századokban átélt tör-
netei. Egyfelől a külellenség támadó árja az égtájak majd minden irányából; másfelől a védeke-
sre szükséges erőt aránytalanul lefoglaló belküzdelem különféle szomorú alakjai. Valóban csak an-
k köszönhetjük nemzetünk fenmaradását, hogy mindig találkoztak egész osztályok, a melyeknek
rajait igaz hazafiúi érzés vezette elhatározásaikban és tetteikben. A tanítói osztály, széles értelem-
m véve e szót, soha sem volt gazdagon jutalmazva hazánkban, mégis ebből vált ki egy nagy része
oknak, a kik mint a magyar irodalom úttörői maradandó nyomot hagytak a nemzet életében, s sze-
ny bár, de a körülmények igényeinek megfelelő munkásságukkal táplálékot adtak a nemzeti test
ganizmusának. Akkor a nemzetiség és nemzeti nyelv majdnem egyedüli dajkája az államtól magára
gyott a közönségtől nem pártolt, s legfeljebb kétkedő mosolylyal fogadott magyar irodalom volt.

Az irodalom ma is fentartója a nemzetiségnek. De a viszonyok most mégis egészen mások.
z irodalom már biztos alapon emelkedő épületén hivatottak dolgoznak; a tudomány kimagasló kép-
selői a nemzet legfőbb intéző köreiben foglalnak helyet.

Nem szeretjük a szerénytelenséget, tudatosan beszélünk, s a hasonlatnak minden nem találó
sze kívül esik gondolatunk körén. De nekünk úgy tetszik, mintha a magyar irodalom, hideg szo-
ban, majdnem éhen-szomjan dolgozó hajdani munkásainak örököseit ismernők fel a mai néptanf-
ban. Más volt a munkakör, de hasonló a feladat s nem kevesebb a célhoz közelítés útjában álló
adályok száma.

Osodálkozzunk-e, hogy a magyar nemzeti irodalom ébredésekor a nagy közönség oly kevéssé
eltatta figyelmére a nem egyszer több buzgósággal mint tehetséggel folytatott törekvéseket, midőn
a műveltségnek szükséges voltát majdnem elkoptatott jelszóképen hangoztatni szerető korban is
kevesen vannak, a kik a nép egyetemes műveltségét elég értékesnek itélnék arra, hogy érette a
ükséges áldozatokat meghozni hajlandóságot éreznének magokban?

Bizonyos, hogy eljön az idő, a mikor a néptanító munkájának becsét jobban be fogják látni, mint manapság. Az sem szenved kétséget, hogy ez az idő annál hamarabb fog bekövetkezni, mentől inkább s mentől több oldalról mutatják meg a tanítók, hogy az elismerést valóban megérdemlik. A mai néptanító arra van utalva, hogy maga neveljen magának olyan nemzedéket, mely a nép egyetemes műveltségét méltányolni tudja.

A népnek a műveltség becséről megszilárdult közös meggyőződése leendő a néptanítónak a legbiztosabb pártfogója. Azonban addig is, míg e kor bekövetkeznék, csüggednünk nem szabad. Bizzunk ügyünk igazságában, a törvényhozás bölcsességében s a közoktatási kormány egyben-másban már is tapasztalt jóindulatában. Az új év bizonyosan több jót hoz nekünk, mint az elmúlt esztendő. A mit mondánk nem kifakadás, csak egyszerű kijelentése a szemmel látható ténynek.

A néptanító ismeri a nehézségeket, melyekkel küzdenie kell; de azért nem áll az akadályok előtt a gyáván pityergők sorába, sem azok közé, a kik lélekgyötrő fáradtságos munkának hajlandók nevezni azt, a mi csak úgy hozza meg a kívánt sikert, ha vidám kedvvel végezzük. A néptanító örömet keres és talál kötelessége teljesítésében. Ennek egyik kifejezése s eszköze a mi lapunk is, melyet a kolozsmegyei tanítótestület tart fenn mindazok számára, a kik azt vallják, hogy a munka nemeseit s a szakkörünkbe tartozó önművelés szakadatlan folytatása egyik legbiztosabb forrása az életörömeinek. Tudjuk mi, hogy a néptanítónak az utolsó fillérre is szüksége van s hogy semmi sem könnyebb mint tisztességes mentséget találni arra, hogy megtakarítsuk, a mit meg lehet takarítani. De mi azokhoz szólunk, a kiktől azt hisszük, hogy mindig a legnélkülözhetlenebb kiadásai közé fogják sorozni, az önművelésükre szükséges kiadást.

Az önművelést öszszekapcsoljuk a hazafiasság eszméjével. Jelszavunk: „Hass, alkoss, s a haza fényre derül!“ Ilyen gondolatok közt kérjük fel t. olvasóinkat, hogy lapunkat pártolni sziveskedjenek.

Lapunk beosztása, megtartja azt az alakját, melyet a múlt évben az új rovat hozzájárultával felvett.

Vezércikkeinkben elmondjuk nézeteinket az időről-időre felmerülő tanügyi kérdésekre nézve. Ezek mellett adunk neveléstani és módszertani fejtegetéseket, közlünk gyakorlati tanításokat; figyelmet fordítunk az alsóbb fokú ipariskolák érdekeire s az iskolai egészségügyre. Lapunk nem magánvállalat, hanem közakarattal és ügybuzgósággal fentartott organuma egy tanítótestületnek, melyet az érdekszálak egész hálózata fűz össze a hazai összes tanítósággal. Csak természetes ennél fogva, hogy a tanítók minden irányu érdekeit támogatni s a rendelkezésére álló eszközökkel előmozdítani kötelességének tartja.

Tárcza rovatunk általános érdekű ismeretterjesztő közleményeket hoz.

Paedagogiai esetek cím alatt folytatjuk gyűjtését azon tapasztalatoknak, melyeket pályatársaink az iskolában, családban, társadalomban a nevelés-oktatás köréből tanítványaikkal s azoknak szülőikkel érintkezve szereznek s hozzánk beküldeni sziveskednek.

Szemlénkben a hazai és külföldi tanügyi mozgalmakat ismertetjük.

Egyesületi közleményeink első sorban tanítótestületünk központi és járási köreinek működéséről hoznak tudósításokat; de készséggel elfogadjuk s örömmel közöljük a hozzánk beküldendő értesítéseket más tanítótestületek munkásságáról is, ha eredetiek s előzetesen más lapban nem olvashatók.

Irodalmi rovatunkban általánosabb érdekű s kiváltképen a nevelés-oktatással viszonyban álló könyveket s tanügyi segédeszközöket ismertetünk. Itt jelennek meg a kolozsmegyei tanítótestület könyvbíráló bizottságának bírálatai.

A Vegyesek rovatában röviden, változatosan mennél több tanügyi hírt közlünk hazánkból s a külföldről.

A „Család és Iskola“ megjelen július és augusztus kivételével mindenik hónap 1-én és 15-én legalább egy ív tartalommal.

Előfizetési díj egész évre 3 frt., félévre 1 frt. 50 kr.

Az 1890-ik évre szóló megrendelések és előfizetési pénzek lehetőleg folyó évi január hó végéig, a kiadó-hivatalba (Feleki-út 1. sz.) Súlyom János pénztárnokhoz küldendők.

A hirdetések ára petit soronként 5 kr. s e mellett minden hirdetésért külön 30 kr. bélyegre.

Mellékleteket lapunkhoz csatolva készséggel küldünk szét. A melléklet egyszeri szétküldésének díja minden 100 darabtól külön 60 kr. a csomagolásért, s 1 frt. 20 kr. postadíjban, tehát összesen 1 frt. 80 kr.

A „Család és Iskola“ tisztelt olvasóinak, s illetőleg munkatársainak boldog újévet kíván

Kolozsvárt, 1890. január 1-én.

Fazakas József,

szerkesztő.

Vissza-pillantás 1889-re.

A bezárult esztendő nem fog egyhamar feledékenysébe menni a magyar tanítóvilág életében. Oly üde elevenséggel már évek óta nem foglalkozott sem a közoktatási kormány, sem a közvélemény közoktatásügyünk napi kérdéseivel, mint ebben. És ez azon előzékenységek köszönhető, melylyel gróf Csáky miniszterünk a szakemberek és szakkörök felhalmozott aspirációit nem csak magához közeledni engedte, hanem ismételt enuntiatioiban azoknak tápot is adott, sőt némely kezdeményezésekkel azok körét kiterjesztette. Minden jel arra mutat, hogy közoktatásügyi politikánk egy új korszak küszöbén áll, mely nem terjengőségével, hanem a meglevő keretek jó módú kiépítésével szándékszik kulturállamunk consolidációját előmozdítani.

Közoktatásügyi intézményeink intenzív fejlesztése! Ez lett a jelszó. És e jelszónak jogosultságát örömmel ismeri el minden hazafi, szakember és laikus egyaránt, mert akár az oktatás elért eredményét, akár intézményeink külső kellékeit tekintjük, minden fokozaton eltitkolhatatlan hiányokkal találkozunk. Ezért indíta mindenüvé éles szemmel tekintő miniszterünk mozgalmat az egyetemi tanrendszer hatályosabbá tételére; ezért adatott ki újabb szabályzat a középtanodai tanárképzésre; ezért jelent meg a németnyelv tanítására vonatkozó rendelet; ezért merült föl a görög nyelv kérdése és sürgettettek ez évben is a felekezeti hatóságok középtanodáik intenzív fejlesztésére. A belényesi gymnasiumba behozott magyar tannyelv pedig arról is tanúságot tesz, hogy a magyar állam me őrei erélyesen teljesítik kötelezéseiket. Mind e kérdések minket néptanítókat közvetlenül nem érdekelnek ugyan, s azért részletesen e helyen azokkal nem is foglalkozunk; de részben mint szülők, részben pedig mint állampolgárok készséggel adhatunk mi is kifejezést örömeinknek a felsőbb oktatás terén nyilvánuló irányzat fölött. Annyival önzetlenebbül, mert mi magunkat s az általunk képviselt ügyet se mondhatjuk mellőzöttnek.

Közoktatásügyi miniszterünknek egy első tekintetre és magában véve jelentéktelennek látszó, de következményeiben nagyon termékenyítő hatású újítása volt, hogy a miniszteri szokott évi jelentést az országgyűlés közoktatási bizottságának adatai ki tanulmányozás és tárgyalásra. E régóta tétlenül álló testület magának a miniszternek s hozzá méltó államtitkárának részvételével aztán olyan beható discussio tárgyává tette közoktatásügyünk minden ágát, hogy az iránt egész országos érdeklődés ébredett fel, jelölül annak, hogy a közmívelődés ügye iránt a magyar nemzet élénk érzékkel bír.

E tárgyalásokat egész sorozata követte az örvendetes miniszteri intézkedéseknek. Munkába vétetett a közoktatási tanács újra szervezése, melynél, reméljük; nem fog diadalra jutni e testület idegenkedése a népoktatási szaknak benne leendő méltóbb képviseltetése iránt. Előhaladott stádiumba jutott az országos tanítói nyugdíj intézet revisioja, mely annyi ezer tanítónak képezte már évek óta hő vágját. Az észlelt jelekből következőleg, a tanítóság méltányos igényei és érdekei kellő figyelemben részesülnek e törvény-újításnál. Az ügykezelés jótékony gyorsítása a felvételben és végellátásban már is érezhető. S hogy a tanítói fizetések törvényes minimumának emelése szintén nem fog sokáig vártni magára, ez iránt is fokozta reményeinket a mult esztendő. Sőt, hogy a felekezeti tanítókra is egy jobb korszak derüljön, hogy ők, a tulnyomó nagy többség se érezzék magukat javadalmazásukban mostoháknak, elfeledetteknek, fizetés-mi-

nimomuknak az állami- és községiekével leendő egyenlősítése iránt nagylelkű miniszterünk szintén megtette a kezdeményező lépést. Be van már gyűjtve a tanfelügyelők útján minden tanítói állomás mai javadalmának a kimutatása, a mi alapul szolgál a további számításokhoz és intézkedésekhez. Örömmel hallottuk azon miniszteri nyilatkozatot, hogy az állam anyagi áldozata e czélból megfontolás tárgyát képezi. Vajha a felekezeti féltékenység majd e nemes intentionak útját ne állaná!

Hogy a javadalmazás méltányos rendezésétől közoktatási kormányunk nem idegenkedik, tanúsítja a tanítóképezdei tanárok számára a jelen évi költségvetésben előirányzott fizetés-emelés, a mivel egyszersmind azon elismerés is együtt jár, hogy ez intézetek a közép-tanodákkal egyenrangúak, tehát az általuk képzett tanítójelöltek rangja is azonos a középtanodát végzett ifjúságéval. Önhittsége és sorsával való elégedetlenségre nem szolgálhat ez okul tanítójelölteinknek, de a benne rejlő erkölcsi mozzanatot mindenestre örvendetes tudomásul vehetik. Hogy a képezdeknél a művészeti tárgyak és a gyakorló iskolák tanárai nem részesülnek egyidejűleg a fizetés-javításban, ezt méltán sajnálhatjuk, de erős remény táplál, hogy e kiegészítés nem fog sokáig vártni magára, mert az ők teendőik értékét nem kisebbíteni, hanem épen fokozott elismerésben részesíteni szükséges. Ennek előmozdítására jótékony befolyással lehet a képezdei tanárok országos egyesülete, melynek megalakulása egyik nevezetes eseménye a mult esztendőnek s melynek létrejövetele körül a dévai képezde tanártestülete élén Heteyi Gábor igazgatóval, méltó érdemet szerzett magának. Ez egyesület létrejöttét tanügyi kormányunk kedvező visszahatású elismerésben részesítette. (Vége következik.)

Kozma Ferencz.

Zene- és dalegyleteink.

A zene, instrumentalis és vocalis, ős idők óta tényezője volt a népek kulturális fejlődésének; jelenleg majdnem nélkülözhetlen részét képezi a nevelésnek. Egy művészet sem szól oly közvetlenül a kedélyhez, mint a zene. Mint a beszéd a gondolkozó ész nyelve, úgy a zene az érző szív beszéde. El is foglalta már régi idők óta helyét a népeknek mind egyházi, mind világi életében.

A zeneművészet ápolása nem maradt valamely külön társadalmi osztály kiváltsága; elterjedt az a nemzetek mindegyik rétegébe. Sok népnél az éneklés mellett valamely kézi hangszerrel való zenélés is annyira népszerű időtöltéssé vált, hogy a nép legalsóbb rétegében is találkozhatni vele. E népies hangszerek, mint a népdalok kísérei, a családi és társas élet felüdítő eszközei. A tilinkó, csimpolya, guzlicza, mandolin, gitár, czimbalom, ezitera s más efféle hangszerek némelyike nem csak az iparos, de a földmivelő és pásztorkodó néposztály hajlékában is otthonos.

Nekünk, fájdalom, semmiféle népies hangszerünk nincs. A mi magyar népünk csak a dalra szorított s teljesen idegen maradt attól, hogy valamiféle kézi hangszert játszik. Annyira nincs hozzá szokva, hogy talán már méltóságán alólinak is tartaná kezébe venni. Mi a magunk nótáit rábíztuk a cigányokra, a kik idők folytán a mi nemzeti zenészeinkké küzdötték fel magukat. Ezeknél azonban a zene egyszersmind üzlet, mely nekik jövedelmet kell hogy hajtson. Ez okból tanyájokat leginkább a vendéglőkben, kocsmákban szokták felütni, a hol zenéjük mellé lelkesítő társul szegődik a bor is, hogy egyesült erővel hassanak, s nyissák meg a mulatozó vendégeknek nem annyira szívét, mint inkább erszényét.

Természetes dolog, hogy a zenének e mostoha és részünkről elhanyagolt állapota nem maradhatott ránk, magyarokra nézve hátrányos következmények nélkül. Pénzért muzsikáló cigányaink alárendelt társadalmi helyzete a zeneművészet tekintélyét nem emelhetette fel. A régiebb időkről megemlékező kronikáink tesznek ugyan említést magasabb színvonalon álló zenekarokról és zeneművészekről is gazdag főuraink palotáiban, de ezek nem magyar, hanem idegen, többnyire cseh, olasz, német zenészek valának. Főbb uraink ha adtak is gyermekeiknek zenei műveltséget idegen mesterek által, de a köznemesség és a nagy néposztály időtöltő foglalkozásai közé a zene művelése nem bírt bejutni. Hosszú időközön keresztül olyan törökös előítélettel viseltettünk mi a zene iránt; szeretjük, fizettük, de mi magunk nem csináltuk. Az egyszeri török követről mondja az adoma, hogy a bécsi udvari bálban, hova ő is hivatalos volt, a mint flegmatikus nyugalommal szemléte a táncban elfáradt vendégeket, hogy törlik a verejtéket arcukról, szomszédja azon kérdésre: hogy tetszik neki a bál, azt válaszolta: „Szép, szép, de hát nem lehetne ezt a társasztó munkát a cselédekkel elvégeztetni?”

Népünk háztáján nem hallhatni a cigányokén kívül semmiféle zenét, melylyel a családtagok a hosszú téli estéken magokat kellemesen elfoglalnák s a többieket is szórakoztatnák. Városainkban is többnyire úgy áll a dolog még most is, hogy zenehallgatni a vendéglőbe kell mennünk. Már pedig a zajos s olykor kurjongatásokkal kísért kocsmái zenének igen nagy az ára; nem is számítva a pénzpazarlást, sem művészi, sem morális tekintetben koránt sem ér annyit, mint a mennyibe kerül. Igen gyakran talál reá a francia író azon mondása, hogy a zene a legdrágább láрма. Nem azért talál, mintha cigány zenészeink nem tudnának halkabban és lágyabban is zenélni, hanem inkább azért, mert igekeznek alkalmazkodni a mulatozó közönség nyers ízléséhez; aztán megkénytelenek a „beszélgető hallgatóság” moráját hangszereikkel túlkibábelni és a zenéhez nem értő vendégeket közönyösségükből feldörömbözní. Az ilyen erőszakkal hajszolt zene ha a tényezőzőnek kedvez is, de miveltebb ízlést sem nem fejleszt, sem nem elégíti ki.

Minthogy nemzeti zenénket hosszú időközön át cigány zenészeinkre bíztuk, csak akkor és oda juthatott az be, a mikor s a hova cigányainkat pénzért egyes rendkívüli alkalmakra megfogadták; egyébkor a csárdák falai közt húzta meg magát. El is kereszteltük az általuk kultivált nemzeti tánczenénket csárdásnak. Mindez visszahatott zenei ízlésünkre és itéletünkre. Nem ritkán találkozhatni még ma is azzal a felfoggással, és pedig nem csak a köznépnél, hogy csak is az az igazi magyar nóta, a melyikből kiérzik a csárdás.

Kétség kívül nagy szolgálatot tettek cigány zenészeink azzal, hogy népdalainkat s toborzóinkat eltanulták; megzenésítették és terjesztették; de az sem tagadható, hogy a magyar zenének általuk ily egyedáruságba vétele nem csak lésozította részünkről a versenyt, de még csirájában elfojtotta. Aligha lehetne még egy nemzetet találni Európában, a melynek nemzeti zenéjét ne a saját fiai ápolnák, s melynek népzeneészei és zenekarai is ne ezekből telnének ki. Ez a mi különleges, visszás zenei állapotunk vezethette néhai nagy művész hazánk fiát, Liszt Ferenczet arra a téves következtetésre, melyet, mint sújtó és büntető vádat, nem átalott világgá eresztetni, hogy t. i. a magyar zene tulajdonképp cigány zene.

(Vége következik.)

Paal Fejencz.

Társasági életünk és gyermekeink nevelése.

A téli évad megint összehozta a társaságokat, és a kik az év más szakában a szabadban találtak vagy kerestek maguknak tért, alkalmat a foglalkozásra és szórakozásra, most a pezsdülésnek indult szociális élet köreiben lelik föl munkásságuk czélpontját és időtöltésüket. A komor időszak közelebb hozza az embereket egymáshoz s fokozza a társadalmi elemek tevékenységét.

Önkénytelenül gondolatok támadnak fel ilyenkor bennünk a mi családi és társasági viszonyaink felől. Helyes úton haladunk-e? Nincsenek-e visszasságok szociális életünk jelenlegi folyamatában? Társas összejöveteleink mulatozásaink nem szenvednek-e bizonyos kóros állapotban? Gyermekeink nevelését nem hanyagoljuk-e el a conventionális szokások, s a társasági örömek kedvéért? S vajjon maguk a gyermekek mindenben jó példát látnak-e tőlünk?

Mind ezek az elmélkedés közben fölvetett kérdések feleletre várnak.

Lássuk különösen a városi életformákat. A férj a délelőtti időt hivatalos vagy privát dolgainak elintézésére szenteli, ebéd végeztével pedig a kávéházba siet, a hol, a többnyire mindig fullasztó, füstös athmosphárában, tölti el a délután egy részét; majd 6—7 óra körül a kaszinóba vagy klubba megy, a hol teke-, kártya-asztaok. sakktablák mellett talál magának szórakozást. Színházak, koncertek látogatására ritkábban adja rá fejét, s szívesebben keresi föl azokat a helyeket, a hol az időt fesztelenebbül lehet eltölteni. Ilyen életmód mellett reggeltől öreg esteig alig van a férfi egy-két órát családja körében s még szerencse, ha a kimaradás csak vacsoráig tart és nem nyúlik be az éjszakába is.

Igazságtalanság volna azt állítanunk, hogy minden városi férj így cselekszik, de bizony a kevés kivételek mellett a többség hajlamaival ez az életmód nagyon összeillik. A szolid szórakozásokat lassanként kiszorították a kevésbé szolidak és a férfias nemesebb időtöltéseket a testet laukasztó és a pénytárczát apasztó mulatozások.

És a míg a férfi városaink nagy részében így öli el a hosszú téli esték unalmát, addig a nő odahaza házi dolgait végzi vagy pedig barátinót keresi föl, a kikkel aztán miről is beszélne másról, mint a divatról, mulatozásokról, cselédekről s holmi pletykafélékről?!

Sajnos jelenség városaink jelen társadalmi viszonyai között, hogy a két nem társasági köre majdnem egészen szeparálva lett egymástól, mert vajmi ritka eset már az, hogy a férfiak és nők ugyanazon társaságban keresnek és találnak föl szórakozásukat, időtöltésüket. Nagy baj ez. Látjuk, érezzük ennek visszasságát lépten nyomon családi és szociális életünk minden nyilvánulásában. A két nem elkülöníti magát egymástól a társaságban és így mind a férfiú, mind a nő nélkülözi azt a csiszoló hatást, a mely csupán a kölcsönös érintkezés folytán szokott előállni, ilyen körülmények között egészséges társadalmi szellem nem fejlődhetik ki és a jó s nemes tulajdonok sem a férfiaknál, sem a nőknél nem találhatnak talajt a kialakulásra. Sőt a mi még nagyobb hátrány, a szeparált körben folyó szórakozások, időtöltések annyira elidegenítik a férfiakat és a nőket, hogy ha hébe-korba ugyanegy társaságban kell lenniök, sem az egyik, sem a másik fél nem érzi ottan magát otthonosnak, szóval feszélyezve van.

Egészséges társasági élet csak ott fejlődhetik ki, a hol a két nemen levők nem kerülnek egymásnak jelenlétét. A férfi rá van utalva a nő szelidítő, nemésítő be-

folyására, és viszont a férfakkal való társalgás emeli a nők látókörét és élcsíti értelmiségüket. A családban és a társadalomban fődolog mindig, hogy a férfiak és a nők, elveik, gondolkodás módjuk, érzelmeik és törekvéseik tekintetében ne legyenek disharmoniában. Ugyanegy gondolatmenet, a kedélyiségnek hasonló hullámzása s a törekvéseknek hasonló iránya sohasem fog férfi és nő között létesülni, azonban viszont mind azok a félszeregek, a melyek az elkülönített társasági élet folytán állnak, a kölcsönös érintkezés következtében elenyészethetők. A férfi ekkor meg fogja érteni a nőt és viszont a nő a férfit, elveik között nagyobb lesz az összhangzat; egyik a másikat jobban fogja méltányolni és becsülni.

A régi írók följegyzései szerint hajdanta egészen más irányban mozgott a magyar társasági élet, mint mostanában. Barátságos családi összejövetelek, kedélyes, vidám szórakozások enyhítették az élet bajait, gondjait. És miért ne lehetne megint úgy, mint régen volt? Miért ne lehetne emelni a családiasságot szórakozásaink közben s ezzel együtt a társadalmi finomosodást és a szocialis erényeket?

Igazán itt van az ideje, hogy a magyar társadalom az ő időtöltéseiben valahára felhagyjon azzal a félszeg irányzattal, a melyet napjainkban olyan előszeretettel követ; itt az ideje, hogy a társadalom kinövései eltávolítsanak, mert a baj fokról-fokra terjed. A míg mi felnöttek a mostani kerékvágásban haladunk, addig ne várjuk, hogy gyermekeink jobbak lesznek, mint mi vagyunk, sőt talán még rosszabbakká válnak, mert minden kör, ha meg nem akadályoztatik, saját magában találja fel növekedése forrását.

Az ifjakra a nagyok jó példája a legnemesítőbb hatással szokott lenni. Ne zárjuk el tehát az utat gyermekeinktől, hogy a mi helyes példaadásunk révén ők is jó szokásokra telessenek szert. Vonjuk be őket művelt társas életünk körébe, a hol bizonyára csiszolódnak, finomodni fognak. Foglalkozunk többet, mint eddig, gyermekeinkkel s ne engedjük őket szabadjukra, a míg jellemük bizonyos megállapodottságot nem nyert.

Fájdalommal tapasztaljuk, hogy korunkban a gyermek alig kerül ki az elemi iskolák falai közül, máris a

felnöttek balga szokásait kezdi utánozni. Hogyis ne? Hiszen odahaza, vagy egyebütt, olyan tapasztalatokat szerzett, a melyek a helytelen példák követését megkedveltették vele. Ma már épen nem ritka eset, hogy 3., 4-ik gymn. osztálybeli tanulók a kávéházakban, korcsomákban, sőt ezeknél még veszélyesebb helyeken is minden tartózkodás nélkül megjelennek; ma már nem szokatlan dolog, hogy egy 13—14 éves leányka olyan gondolatokon törí fejét s olyan időtöltések után sovárogo, a melyek az ő jellemét, kedélyiségét, nőiességét megméltelyezik.

Családi és iskolai életrendszerünkön át mint veres fonál húzódik keresztül a nonchalanserie, a nem sokat törődés és a túlságos korai fejlesztés, a szabad gyepelőre engedés elve. Az apa el van foglalva hivatalával, gazdaságával, üzleti, ipari speculatióival, üres idejében meg szórakozik és így nem sok ideje marad, hogy gyermekei nevelésére irányítólag befolyhasson; az anyát pedig a házi teendők, a látogatások, délutáni női összejövetelek s színházak veszik gyakorta igénybe, s így a gyermekek igen sokszor magukra vannak hagyva, vagy a cselédek, bonne-ok gondjaira bízva. Akárhány olyan családra bukkanunk, a hol a „laissez faire, laissez passer” jelmondatot kézzel foghatólag megvalósítva találjuk a gyermekek nevelésénél. De épen ebből következik, hogy a fiúk és leányok vajmi korán, éretlen észszel a könnyelműség hibáinak esnek martalékkul. Innen van, hogy manapság az ifjú nemzedék előtt a felnőtt korúak élvezetei és vágyai épen nem ismeretlenek. Néha meg a könnyű gondolkodású szülők készakarva adnak rá alkalmat, hogy gyermekeik elromoljanak. Láttam én már 8—10 éves fiukat részt venni apjuk kártyázó és borozó kompániájában s láttam serdülő leánykákat anyjokkal együtt a színházban olyan szindarabok előadásán, a melyeket a férfi is csak megütközéssel nézhet végig.

Valóban a mi családi nevelésünkkel nagyon összeférne egy kissé több felügyelet és egy kissé több szigorúság; mert azt tapasztaljuk, hogy a szülők nagy része félreismerve a társadalmi szabadabb irányú törekvéseket, a felszínen uszó hibás nézeteknek hódol és a természet által kijelölt helyes nevelési iránytól eltér.

Zajzon Dénes.

T Á R C Z A.

Képek a párisi világtárlatból.

I.

Valami ellenállhatatlan vágy lepott meg engem is, mint sok más hazámfíát, Párist és csodás tárlatát látni! Pedig a napi sajtó fukarkodott a tárlatról szóló közlésekben, és mégis, Páris vonzott mindenkit, vonzotta az egész világot!

Lehetetlen elképzelni azt az embertömeget, mely Párist ellepte a kiállítás tartama alatt. Kábító és fárasztó volt reggeltől estig a hullámzó néptömeg közt tologatni, és e tömeg elől nem volt menekvés. A legtágasabb avenuekben, boulevardokban, terekben vagy félre esőbb utcákban épen úgy tolongott a néptömeg, mint a sétányokon vagy az üzletekben. Még az olyan óriási templomok tágas csarnokai: mint a Notre-Dame, Madeleine, St. Sulpice sem nyújtottak ez alkalommal helyet a csendes szemlélődésre, mert az idegent csak az isticni tisztelt szünetelése alatt bocsátották be, leginkább délután

2—4 óra között, a midőn már százakra menő csoportok várakoztak a bejáróknál és kíméletlen tolakodással és zajjal törtek be a vallás e kegyeletes szentélyeibe. De még este, midőn kimerülten haza tértünk, szállásunk szűk szobáskája sem nyújthatta a kívánt nyugalmat, mert az utcai lárma Párisban este még fokozódik. Páris ugyanis kétszer él napjában; nappal az üzlet, a munka fádalmait éli, az éj nagy részét zajosan mulatva tölti el. A ki Párist díszben és fényben úszva akarja látni, az késő este induljon sétára, mert mindent, a mi ragyogó, szemkápráztató, azt ilyenkor lehet a nagyszerű ízléssel rendezett kirakatokban, a villámfény bűvös világításában látni. A boulevard des Capucines és des Italiens fölülmúlja e tekintetben Páris többi részeit.

Türelmetlen vágyódással indultam megérkezésünk másnapján a kiállítás területére. A Porte Rapp bejárón átlépve, megbűvölten áll meg az idegen. Egy délvi szűk parkban képzeli magát az ember, oly óriási pálmák és ezerféle délvi növények, lecsüggő érett gyü-

mölcscsel megrakva, díszítik a kiállítás nagy terjedelmű külső térségeit. A szőnyegtervezés remekei veszik körül a művészi kivitelű óriási szökőkutakat, és a természet e csodás decoratióját mesterséges módon ültették a kiállítás területére. Ismeretes a francziák kifejlett műkertészete, de mégis bámulatra méltó volt, hogy óriási fákat bírtak gyökerestül átültetni és buján zöldelő, virágzó életben megtartani!

Ez elragadó környezetből emelkedének ki a kiállítási pavillonok és paloták remek épületei. A mit a tudomány és művészet egyesülten alkothatnak, annak tökélyét már a kiállítási épületek külsején is észlelni lehetett. A színes márvány minden árnyalatában, a terracotta, a majolika, a fresco festészet, aranyozás és szobrászat bámulatos ízléssel használtattak fel az épületek külső díszítésére. Az épületek szerkezetét tekintve az Eiffel toronynál sokkal nagyobb szerű alkotás a „Halle des machines“ (gépesarnok) óriási vas ívboltozata; és az építészeti decoratio a művészet, fény és pompa netovábbját tüntető fel a főcsarnok központi kupolájának (Dôme central) külső és belső díszítésében.

Ehez járult az óriási néptömeg tarka vegyülete. A Mars mező és Esplanade ezuttal az egész világot magába ölelé. Mind az öt világrész lakói képviselve voltak ott házastúl, családostúl, feltüntetve életmódjokat, családi szokásaikat, viseletüket. Egyiptom, Marocco, Uj-Zeeland, India, China, Japán, Dél- és Északamerika stb. és Európa legtöbb állama bemutatta népét, iparát, terményeit és szellemi productumait, hogy az: „Egyenlőség, Szabadság, Testvériség,“ hazájában az emberiség találkozt adjon egymásnak, eszmét cseréljen, és rokonszenvet gerjeszen egymás érdekei iránt. És ezen érzés valóban áthatotta a tárlat látogatóit. Oly szívesen majdnem örömmel vegyült az ember az Ocean ellentétes partjairól összesereglett, eddig soha nem látott embercsoportok közé és nem érzett senki idegenkedést. Az ember bizonyos ügyeségre tett szert abban, hogy a hol nyelvvel nem, ott arc és kézmozdulatával értesse meg magát és értse meg a föld ellentétes részéből jött embertársait. Itt egy néger, ott egy török, amott indus, majd japáni, chinai, persa stb. hívogatta árucsarnokához a látogatót. Én is benéztem mindegyikbe kis lánykámmal, válogattam a sok esesebecebe tarkaságban, alkudtam is, ha valami nem tetszett, mást mutattak, jobbat, szebbet ajánlottak, szóval megértettük egymást. Egy kabylnak, kinek szegényes asztalkára rakott tarkaságai közt válogattam, különösen megnyertem barátságát. A tőle vásárolt keleti karéket nyájasan kezemre csatolta és kifejezésteljes szép vonásain látható volt az öröm, midőn fekete jobbát felém nyújtá. A kairoi bazárban egy mohamedan fölismerte a magyar szót és örömet fejezte ki tört franczia nyelven, hogy magyar szót hall; és „mi testvérm nemzetek vagyunk“ mondá. De már e felett nem éreztem örömet. Ez általános benyomások után szeretnék rátérni a tárlat valamely részletének beható leírására; de vajjon mire? Az én párisi időzésem a körültekintésre is alig volt elegendő, tanulmányozáshoz hetek kellettek volna. És hogy e lap mélyen tisztelt szerkesztőjének kívánságát mégis kielégítsem, felületes jegyzeteimet kénytelen voltam utánolvasással pótolni és egyes adatokért egyik-másik szaklaphoz fordulni.

Mint a tanügy munkásának, első sorban a tanügyről illik szólanom. De mely ország tanügyéről? Hiszen ott képviselve volt a kiállításban részt vett majdnem minden ország tanügye csak hogy nem egyesítve, hanem szétszórtan a saját kiállítási területén. Maga Franciaország is, a világ minden részében bírt gyarmatainak is-

koláiról beszámolt. Azonkívül minden departementjának tanügye képviselve volt és magának Páris városának egy külön tanügyi pavillonja.

A francia közoktatás kiállítása a főcsarnok egyik oldalpalotájának emeletén volt elhelyezve, egy része, a szakiskolák, ugyanezen palota egy földszinti részében. Az elemi oktatás intézetei közül képviselve voltak az óvó-dák, elemi és felső népiskolák és tanító- és tanítónőképző intézetek. A közoktatási miniszterium által kiállított statisztikai adatok, táblázatok és egyéb kimutatások a francia elemi tanügynek rohamos haladását tüntetik fel az utolsó évtizedekben. 1837-től 1887-ig 32.761 népiskola állítottatott fel. 1837-ben 59.731 néptanító és tanítónő volt Franciaországban, 1889-ben már 105.600-on felül van számuk. Az írni-olvasni nem tudó lakosok száma jelenleg csak 10%-ot tesz. Ezen haladással szemben a kormány által az elemi oktatásra fordított összeg emelkedése: 1855. évi 25 millió frankról 143 millió frankra emelkedett!

Nem lehet feladatomban e helyen a francia elemi tanügynek részletezése és mind annak felsorolása, a mit az iskolák kiállítottak, de megemlítem azt az általános benyomást, melyet reám a francia tanügyi kiállítás gyakorolt és azt a tanulságot, melyet a látottak és olvasottakból levontam. A tárlaton szemlélt tankönyvekből, a növendékek írásbeli dolgozatai- és kézimunkáiból azt a meggyőződést lehetett meríteni, hogy a francziák értik a tanítás művészetét. Tudják, hogy hogyan kell a tanításba életet önteni és a tanultakat a növendék vérébe átültetni. Átlapoztam néhány tankönyvet és bámultam azoknak élénk, érdekes tartalmát, szemléleti egyszerű nyelvezetét és mégis elegans stílusát. Milyen messze állanak a mi száraz iskolai tankönyveink ezek mögött! Találtam olyan tankönyvet is, melyben a tanító számára is foglaltatik utasítás az eljárásra, fogalmak magyarázata és a kikérdezésre. Bámulatos a tankönyvek sokasága és változatossága. Tanulságos volt továbbá a tanulók írásbeli dolgozatainak kiállítása. Ugy látszik, a francia iskolák nagy súlyt helyeznek a gondolatok írásbeli kifejezésére. Azért irtam ezt így körül, mert ez jobban kifejezi azon dolgozatok szellemét és irányát, mint a nálunk szokásos „írásbeli dolgozat“ kifejezés. Nálunk az írásbeli dolgozat alatt önkénytelenül a növendéknek arca verejtékével készített terhes munkát értünk, melynek tárgya sokszor a növendék természetével ellenkezik, előtte nem kedves és értelmét túlhaladja, tehát a tárgy reá van erőszakolva, a tanító által szájába adva, melyhez még a chablonszerű külalakot is meghatározzák. A francia iskolák írásbeli feladatainak látszik a tanítványnak jártassága a gondolkodásban. A könnyed és természetes kifejezés. Látni, hogy a gyermek önmagából meríti, a mit ír és nem ragaszkodik mások szavaihoz. E mellett a felsőbb fokú iskolák dolgozataiban is a legnagyobb egyszerűség, de a nemes egyszerűség uralkodik a kifejezésben és stílusban. Láttam egy elemi iskolai írkát, melynek felső szélére egy aczélmetszeti képecske volt ragasztva. E képet a gyermek szemlélve, róla gondolatokat alkotott és azokat csinos kis elbeszélés alakjába összefoglalva, egészen önállóan leírta. És úgy látszik, hogy a gondolatok írásba foglalását nemcsak az idősebbek feladott izolált témákon gyakorolják, hanem az iskola minden tantárgyával kapcsolatba hozzák. Így olvastam a történelem tanításának azon módjáról, hogy a tanítónő a történelmi tananyag dispositióját az elbeszélés előtt a táblára felírja, azután a fölvetett pontokhoz köti a magyarázatot. A tananyag szóbeli begyakorlása után a tanítványok a dispositiót leírják és emlékeztetük

ből a tanultak alapján kidolgozzák. Ilyen tanítás mellett kézikönyvet nem használnak, hanem különböző történelmi munkákat tudvágyból olvasgatnak.

Nagy gondot fordítanak a francia iskolák a szóbeli kifejezésre is. Ennek gyakorlására egy külön tantárgy szolgál: „Leçon de choses“ czimén, a mely tantárgy a mi beszéd- és értelemgyakorlatunknak felel meg. E tantárgy azonban csak néhány év óta rendeltetett el az iskolákban. Ehez is érdekes módszertani könyveket láttam kiállitva.

A francia elemi fiu- és leányiskolákban a kézimunka mint kötelező tantárgy szerepel. Ezen ujtás megfelel a francia köztársasági szellemnek, mely polgárait a munka által akarja nemesíteni és a munka tisztelte által egyenlőkké tenni. Láttam az ovodák, elemi és felső népiskolák valamint a tanító- és tanítónőképzők kézimunkáit. Körülbelől a mi iskolánkban szokásos munkák voltak képviselve, kifejlődöttebb izléssel és tökéletesebb kivitellel. Láttam majdnem művészi tökélyű munkákat, pl. himzett szobabutorokat, férfi iskolákból asztalos, esztergályos stb. efféle munkákat, de ezen munkákon nem az a törekvés látszik, a mely a mi iskoláinkat kimeríti és a tanulókat a komolyabb és fontosabb munkától elvonja, hogy belőlük kész asztalost, kefekötőt stb. képezzenek. Ezen czélt Franciaország a nagyszámú iparos és egyéb szakiskolákra bizza, a melyekben azután nagy tökélyre viszik a tanulók az ügyességet. Az sem tűnik ki, hogy eladásra dolgoznának az alsó és felső népiskolák, ezekben a munka csak mint eszköz szerepel a praktikus érzék és életrevalóság fejlesztésére, és a mit a francia soha sem téveszt szem elől, a szép iránti hajlam, a nemes izlés képzésére.

A francia iskolák dicséretére legyen mondva, hogy kiállításuk az iskolának hű képét adta. Nem a kiállítás számára fölcizomázott és ezen alkalomra külön kieszelt dolgozatokat mutattak be, hanem egy egész iskolai éven át a rendes tanítás menetében készült dolgozatokat, melyeken látszik a fokozatos haladás: látszik rajtuk a tanító gondos javítása és a tanulóknak többé vagy kevésbé ügyes és gondos munkája. Sok helyt bizony egy tinta folt is találkozik, vagy a gyakori kézbenforgás folytán egy kis kezeckének barnás ujjlenyomata!

Ezek után még csak az iskolai épületekről akarok megemlékezni röviden. A róluk felvett fényképek után itélve, az elemi iskoláknak díszes iskolaházuk van; belső térésgök és berendezésük szépség és különösen világításuk a paedagogia és egészségtannak semmi kívánni valót sem hagynak hátra. Az internatusok belső berendezése pedig keserű fájdalommal töltötte el lelkemet, midőn az én szeretett iskolám belső hiányaira gondoltam!

Lázárné Kasztner Janka.

PAEDAGOGIAI ESETEK

A paed. esetek körének kibővítése.

A „Paedagogiai Esetek“-et a magyar nevelésre olyan organumnak képzelem, mint a minő a „Magyar Nyelvőr“ a magyar nyelvvel és a „Magyar tört. Életrajzok“ a magyar történelemre nézve.

Nevelésünk történetének eddigi feldolgozása teljes méltánylást érdemel, de nem végleges munka. Adatok kellenek, a melyekből inducalhatunk, nem pedig általánosságok; olyan adatok, a melyekbe nem a magyarázó erőszakol bele valamely eszmét, hanem a melyek maguk hirdetik azt. Tudósok, költők, nagy államférfiak, hadvezérek élete bőven szolgáltat erre példákat.

E tért kell a történetben először kibányásznunk.

Krónikák, naplók, emlékiratok egyesek elbeszélései szolgáltatják ehez a legjobb forrásokat.

A népnél gyűjtött nevelési adatok nagy kritikával veendőek s egyszerűen szárazon adandók elé, nehogy táves magyarázatokra szolgáltatassanak okot. Felveendőek ebből mind azok az esetek, a melyek az ápolásra, vezetésre, fegyelmezésre, oktatásra például szolgálhatnak. Hogyan szoktatott valaki valakit valamire igen talpraesetten, hogyan magyarázott meg valamit, hogyan nyújtott fogalmat stb. stb. mind ide tartoznak. Ezek szolgáltatnak jól megválogatva becses anyagot! Becsesebbet mindenesetre, mint a miket már annyiszor elcsépeltek itt-ott, hogy pl. miként tehet s ért a tanító tekintélyre, szeretetre stb., a melyek már annyi fő gondolkodását foglalták le ok nélkül, csupán időtöltés értékével bírva.

A nevelés körére nézve is kell nyilatkoznunk. A nevelésben valójában benne van az oktatás, mert hisz a nevelésnek legfőbb eszköze is és bevezető foka is az oktatás, de mivel az oktatást külön szokták emlegetni, említsük mi is külön. Említsük külön is, mert a nevelésnek különösen erre az oldalára kívánjuk felhívni az Esetek gyűjtőinek figyelmét. Ez az, a mely a nevelésben a legbálatosabb tér s melynek a nevelésben is a legnagyobb szerepe van; azért az Esetekben ki kell terjeszkednünk az oktatás mozzanataira. Az oktatás nem egyéb, mint világos, helyes fogalmak keletkeztetése a tanulóban. Ennélfogva csak az lehet a célunk ezt illetőleg, hogy a nevelés mely fokán melyik a legjobb módja, a perceptiónak, a fogalom keletkezésének szerzésének megszilárdításának, eredményessé tételének. El kell esnünk az emberi ismeret kezdetét, gyarapodását, előmozdítóit; kutatnunk kell a körülményeket, a melyek azt előmozdítják vagy akadályozzák. Kutatnunk kell a család, a családtagok, a társadalom, a tanuló társak, a tanító hatását az oktatásra, hogy legyünk tisztában, hogy az ember mivelődésében mennyiben lehet e tényezőkre s más tényezőkre is számítani.

Hogyan hat pl. a családban az első gyermek a többire, hogyan nyomja rá a családfő bélyegét, egész családjára stb. stb. Vizsgálunk kell, hogy bizonyos ismereteknek és azokon alapuló helyes világnézetnek melyek az előkészítései, melyek akadályozói: hogyan születnek a gyermekben a gondolat logikai és nyelvi formái, hogyan születik a gyermekben saját gondolkodási módszer. És ezt így részletezhetnők tovább is, de még sem tudnók kimeríteni. Egyes „esetek“ fogják a dolgot egészen világossá tenni, azokban kell ezek megfejtését feltüntetni, a mire később példákkal is szolgálunk. Most mikor a szíves gyűjtöket is melegen üdvözölni kívántuk, az is czélunk vala, hogy előterjeszszük, mely irányban kívánatos kiszélesíteni az eseteknek körét, hogy azok gyűjtése mind a gyűjtőkre élvezet, mind nevelésügyünkre mentől hasznosabb legyen.

Baló József.

A 11. és 12. szárnú paed. esetekhez. A 11-ikhez, melyben el van mondva, hogy egy izraelita tanuló, ámbár vallása értelmében a tanító részéről is meg volt neki tiltva, hogy sátoros ünnepükön írjon, látva, hogy az anyja ír, a „szabad rajzolás“-i órán előveszi a táblát és rajzol, csak annyi a megjegyzésem, hogy a büntetésnek „ilyen körülmények között“ történt elmaradásával s az egész dolognak minden helyeslő vagy rosszszóló megszólás nélkül való annyiban hagyásával. Véleményem szerint nem lett elég téve sem az igazságszolgáltatásnak, sem általában a nevelői tapintat követelményeinek. A t. collega úr, a mikor az illető tanítvány kéri, hogy engedtessek meg neki is az írás és rajzolás; „tiszteve a vallásos törvényeket,“ határozottan meg-

tiltja a fiúnak, hogy írjon vagy rajzoljon, és a mikor a fiú ennek daczára mégis rajzol, „ilyen körülmények között“ ő egyszerűen annyiban hagyja a dolgot! Bocsánatot kérek, de ha igen sokszor megtörténik, hogy a család ellentétes vonatkozásai megzavarják a tanító (nevelő!!) tényeinek consequentiáit, mint a hogy teszi ebben a concret esetben a mama „levéllírása“ is: mind-ezeknek éppen arra kell sarkalniok minket, hogy ne legyenek, hanem éppen esetről-esetre felvegyük a „dolgot“, mert az „ilyen körülmények között“-re való hivatkozás aztán minden, a családdal való kisebb-nagyobb conflictus folytonos abban hagyására vezetne, arra a hovatovább mindjobban tehetetlenségge lapuló tétlenségre, a mely kényelmesnek elég kényelmes, de nem hivatásszerű. Maradna minden ezután is úgy, mint volt eddig! Én természetesen nem a t. collega úr ellen, hanem általában összes jómagunk ellen szólok, midőn kifogásolom, hogy éppen a legérdekesebb s a közbelépést a leginkább kívánó esetekkel szemben hátrálunk meg s maradunk semlegesek. Bizonyos, hogy a t. collega úr helyében akkor, első ízben én is körül-belül úgy jártam volna el, mint ő: hamarjában, a tájékozatlanság miatt, én is annyiban hagytam volna a dolgot. De most, miután a „Paedagogiai esetek“ rovata alkalmat adott arra, hogy ez esetet megismerjük s elmélkedésünk tárgyává tegyük, egy következő eset alkalmával már tudnám, hogy körül-belül mit tegyek: a fiút, mert áthágta a tilalmat, minden-esetre megbüntetném, a gyerek egyéniségéhez mérten vagy megintéssel, vagy keményebb dorgálással, s mint-hogy ő az anyjára hivatkozott, én is hivatkoznám az anyjára: neki bizonyos, valami különös oka volt, hogy daczára a vallás tilalmának, e napon mégis írt; de elmondva, hogy megdorgáltalak, mondd meg édes anyádnak azt is, hogy miért dorgáltalak meg. Különben ízr. ünnepeken az olyan órákról, a melyek az izraelitákra tilalmas foglalkozásokból állanak, tehát az írás és rajzóránál, az ízr. vallásu tanítványok bátran el is engedhetők.

A 12. számú eset a beiratások idejéből való. Helyesnek tartom, hogy a tanító különösen ilyen alkalommal megfelelő módon és példákkal is hangsúlyozza és ajánlja a szorgalmas iskolalátogatást, de úgy hiszem, nem kellett volna megengedni, hogy a jelentkező gyermekek, kifejezetten szülőik róvására, dícselkedni kezdjenek az iskolába idején feljövésükkkel. Így a mennyit nyerünk a vámon, legalább is annyit veszítettünk a réven.

„Engem sem akartak engedni, de én elszöktem s úgy jöttem fel,“ azt mondja Józsi. „Szülőiteknek engedelmeskednetek kell,“ feleli a t. collega úr. Helyes! De hát a t. collega urnak, a mikor a szorgalmas iskolalátogatást ajánlja és kívánja, nem kell engedelmeskedni? Mert a kettő ellent mond egymásnak, és a dolog így a gyermek felfogásában oda rug ki, hogy no ha nem akartak engedni, hát akkor miért jöttél fel? pedig hogy feljött. azt okosan tette

Véleményem szerint mind a két érdeknek, szülőknak és tanítónak is, elég lett volna téve, ha a t. collega úr ilyenformán szólott volna: hogy feljöttél az iskolába, az mindenestre helyes eselekedet, a miért ezennel meg is dícsérlek, de minthogy szülőiteknek minden körülmények között engedelmeskednetek kell, ismételtén és addig kell vala kérned édes apádat, a míg ő is megengedte volna, hogy fel jöjj.

Amúgy megoldatlan a kérdés, mig így, legalább pro forma, megvan az ellentétek közt a kapcsolat, az áthidalás.

Boga Károly.

14. Mikor üljek törvényt? Mérheterlen sok apró-cseprő eset fordul elő egy iskolában, melyek minden időben tárgyalva, főleg a kezdő tanítót elkészerítik s amúgy is kevés, ennélfogva drága idejét elrabolják.

Ebből kiindulva sokan azt az elvet vallják: „majd iskola végeztével (11 v. 4 órákor) elintézzük!“ S így aztán megesik, hogy ha a tanító fáradt, röviden kimondja ítéletét: „menj dolgozdra, ne állj elő minden semmisséggel.“ (T. i. még nem ég a ház!)

Ha csak oktatumk, helyes elv; de ha nevelni is akarunk nem mindenkor helyes.

Egy időben tanítványaim nagyon sűrűn panaszoltak, hogy ma egy tollat, írót, másnap egy krajezárt, palavesszót, vagy valami játékszert „ismeretlen tettesek“ elcsentek.

A legéberebb ellenőrzés, titkos rendőrségem, melyet jobb érzelmű tanítványaimból alkottam e célra, úgy hogy egyik nem tudta, hogy a másik is az (!) s magam megfigyelése mind hiába valóság volt, az „ismeretlen tettes“ csak nem akart előkerülni, és a tárgyak csak úgy tűneztek, mint annak előtte.

Megvallom: boszankodtam tehetetlenségemen.

Egy reggel 8 óra előtt jelenti G. E. lány tanítványom (vegyes osztályokat vezettem akkor), hogy egy toll- és írótartója elveszett; csak e perczen volt kinn s bejőve már nem találta. Megkérdeztem: jól emlékszik-e, nem feledte otthon, vagy az úton nem vesztette el? Minthogy mind a két szomszédja is azt bizonyította, hogy látták, mikor a padjába be is tette, pedig az óra már 8-at ütött, hozzá fogtam a kutatáshoz.

„Padra kéz! A ki mozdul, az a tolvaj!“ (!) Mindenki igyekezett minél becsületesebb színezetet ölteni arczára s magatartásában is olyannak látszani.

Magam asztalom mellett maradtam ellenőrzés végett. Két naposom, fiú és leány. (!) végezte a motozást, kihíván a többieket egyenként a tanterem „piaczára“ s mikor egy padból mind kijöttek, naposaim az üresen maradt pad fiókjait átkutatták.

Már szinte minden tanítvány meg volt vizsgálva, már-már lettem a reményről, hogy megtaláljam a keresett tárgyat, pedig tudtam, hogy a tanteremben kell lennie, midőn észreveszem, hogy egyik „gyanus“ fiú tanítványom lopva lenyul. Soron kívül kihívom, megmotoztatom, levettetem vele lábbelijét s a keresett „automatic“ tolltartó kiesett abból.

Vallattam, nem vallott, sem szép szóra, sem fenyegetésre semmit egyebet, minthogy neki az apja vette. „De ha atyád vette, mondám, s ez neked igaz jószágod, nem volt miért a csizmád szárába dugnod.“ Meg volt csípve, de azért nem vallott.

Egyelőre abba hagytam, s a tollszárat „bírói zár alá“ vettem.

A kriminális eljárás, bele nyúlt a harmadik órámba. 11 órákor szülőjéhez mentem, ki azt mondá, nem vette neki azt a tolltartót, nem is látta nála, s a holtanszereit a fiút tartani szokta, összes apróságait előszedtem, és a delütáni iskola alkalmával sok dolognak igazi gazdája került.

A szülő (félíg-meddig értelmes) reám bízta a büntetést, melynek kiszabásában nem lehettem enyhe.

A példa hatott: nem igen fordult elő több ilyen eset, csak néha ráfogásból, midőn t. i. a gyermek az elvesztett holmiról, szülőitől való félelemből, azt mondta, hogy az iskolában ellopták.

Tanulság: ha 11 órákor tartok „törvényszéket,“ (!) a szüneten eldugja valahová, s marad minden a „régirendben,“ míg a véletlen segélyemre nem jön. Így az a

Folytatás a mellékleten.

kis ismeret, melyet akkor közöltem volna, elmaradt máskorra; de arra a fiúra nézve a nevelési aktus haszonnal járt; t. i. megmaradt év végéig kitűnő rossz tanulónak, de lopni nem mert többé soha, s mások is óvakodtak.

Czuczsa János,

15. A tiltott csiszonkázás. Egy télen, midőn a patak még nem volt eléggé befagyva, megtiltottam összes tanítványaimnak, hogy a jégre menjenek. Egy uri ember gyereke, mivel a szülői megengedték, elment tilalmam ellenére is a jégre csiszonkázni. Ezt megtudva, ismét megtiltottam neki a jégre való menést, azzal a figyelmeztetéssel, hogy ha még egyszer elmegy, megvesszőzöttem. Tilalmamnak most sem volt foganata, mert a fiú harmadszor is elment a jégre. A jég beszakadt, a fiú a vízbe esett, honnan egy arra menő ember kapta ki s vitte fel szülőihez.

Mihelyt a fiú másnap feljött az iskolába, tanítványaim azonnal emlékeztettek a tüntetést illető ígéretemre. Szívesen el engedtem volna a megfenyítést, mert a természet megbüntette a fiút hibájáért; de nem tehettem mégis másképp, mint legalább látszatból egy vesszőt adatni neki, főképp azért, mert az engedelmséget velem szemben egészen megtagadta.

Ezzel a szülők részéről haragot vontam magamra, a mi még fenyegetéssel is meg volt toldva, de határozott felvilágosításomra ismét szent lett a béke köztünk.

Vincze Ferencz.

L A P S Z E M L E.

A mult nyári kiállítás alkalmával Párisban a földöt részéről összesereglett tanárok, tanárnők, illetőleg szaktudósok által augusztus 6-án kezdődőleg tartott nemzetközi tanügyi congressus ismeretesebb már olvasóink előtt, mint sem előzetes tájékoztatásra e helyen szükség lehetne. Ezúttal csak annyit jegyzünk meg, hogy a congressus előtt megfordult mindenik tétel önállóan megérthető s gyermekes szülőknek s minden gondolkozni szerető tanítónak elég érdekes arra, hogy róla a „Revue internationale de l'enseignement“ nyomán röviden megemlékezzünk.

A congressus tanácskozásainak egyik legnevezetesebb részét képezte a második tétel, azaz annak megvitatása, hogy vajjon szükséges-e tanítani a görög és latin nyelvet a középiskolákban, vagy talán jobb lenne ezeket vagy legalább a görögöt az egyetemre hagyni a szaktudósoknak. Egyébiránt a tétel így volt feltéve: „A középiskolák különböző nemeiről; mennyiben van helye ezekben a régi (görög, latin) nyelveknek, az új élőnyelveknek s a különböző tudományoknak?“ A congressus érezte, hogy a görög és latin nyelv mily súlylyal nehezedik a mai középiskolákra s hogy ezen állapoton segíteni kellene. Többen panaszosan emlegették, hogy mily sokat kinlódta tanuló korukban a görög nyelvvél s még sem tudnak görögül; de nem is érzik tudományos pályájokon a görög nyelv nem tudásának semmi hiányát. Felesleges is ezzel mindenkinek gyötörni magát; tanulják csak azok, kik nyelvészeti vagy ezzel rokon természetű pályára készülnek. Voltak, természetesen, védői is a görög nyelvnek. A megállapodás a lett, hogy a középiskoláknak három nemét kellene életbe léptetni. Az egyikfelében tanítsanak, a tudományok más ágai mellett görög és latin nyelvet, s ezt nevezzék el görög-latin klasszikai iskolának. A másikkban tanítsák a többi tudományok mellett a két régi nyelv közül csak a latint s

ez viseljen latin irodalmi iskola nevet. A harmadikban ne tanítsák sem a görögöt, sem a latint, hanem ezek helyett tanítsák más tudományok mellett az új élő nyelveket s ezt nevezzék el moderne középiskolának. Felmerült az a kérdés is, vajjon nem lenne jó, olyan iskolát is létesíteni, a melyben a két régi nyelv közül csak a görögöt tanítanak; de ezt nem tartotta a congressus czélszerűnek.

A görög-latin középiskolánál valamint a latin irodalmi iskolánál felszínre vetődött az a kérdés, hogy mily szerepet kellene adni ezekben a tudományoknak s az élő nyelveknek. Általános helyeslésre talált azon felfogás, hogy az irodalmi tanulmány legbiztosabban fejleszt a lélek tehetségeit s legczélszerűbben készíti elő a növendéket a többi tudományok felfogására s megértésére. Ezen felfogás alapján kimondta a congressus, hogy a már megnevezett görög-latin és latin irodalmi iskolákban a fősúlyt az irodalmi tanulmányozásra kell helyezni, habár a többi tudományok sem hanyagolandók el.

Az élő nyelvek tanulására nézve itt is hangoztaták, hogy azokat gyakorlati módon kell tanítani kivált az alsóbb osztályokban. Hangot adtak egyesek annak a nézetnek is, mely szerint legjobb tanár az olyan, a ki egy szót sem beszél tanítványainak más nyelven, mint azon, a melyet tanít. E nézet pártolói azt vitatták, hogy az élő nyelv tanulásánál arra kell törekedni, hogy a növendék bírja a nyelvet úgy, hogy rajta magát beszédben és írásban is kitudja fejezni; szerintök az a tanítás mód, a melyet a régi nyelvek tanításánál alkalmaznak, nem vezet célhoz. A növendéknek meg kell tanulnia a nyelvet úgy, hogy annak hasznát tudja venni nemcsak utazás alkalmával a vendéglőkben, hanem tanulmánya tovább folytatása céljából a külföldi egyetemeken s a külföld tudományos és művelt köreiben is. Ezzel szemben nem maradt védelem nélkül az a nézet sem, hogy az idegen nyelv tanulásának célja első sorban az, hogy annak irodalmát értse meg a növendék. E cél, mondák e nézet védői, gyakorlatibb is, mert az olvasás teszi képessé a növendéket arra, hogy megismerkedjék az idegen nép könyveivel, folyóirataival, napilapjaival s ezek által annak irodalmi tudományos és kereskedelmi viszonyaival; sokkal inkább lehet alkalma egyiknek vagy másiknak arra, hogy olvasson, mintsem arra, hogy írjon idegen nyelven. A két vélemény mind két oldala megvitatása után a congressus a következő határozatban állapodott meg: Az élő nyelvek tanulásánál két czélt kell szem előtt tartani, u. m. a nyelv értését és annak irodalma lehető teljes ismerését.

A középiskola harmadik formájánál, t. i. annál, a melyiket moderne középiskolának kíván neveztetni a congressus, ismételten kifejezést nyert az a nézet, hogy annak semmi esetre sem szabad szakiskolának lenni, hanem czélul azt kell szem előtt tartania, hogy legyen valóban középiskola, azaz fordítsa figyelmét arra, hogy adjon a léleknek általánosan képző, a lelki tehetségeket összhangzatosan fejltő nevelést.

Ezen elv alapján a moderne középiskolára nézve a következő pontok mentek határozatba: 1. A moderne középiskola legyen irodalmi és tudományos egyaránt. 2. Ezen iskolában ne tanítsanak latint. 3. Az iskola fordítson több gondot az élő nyelveknek s különösen azok irodalmának tanulmányozására, mint a mennyit fordítottak eddig az iskolákban. Az idegen nyelvek alapos és irodalmi tanulmányozását azért akarta a congressus menél világosabban s nyomatékosabban sürgetni, hogy érezhető legyen, miszerint a congressus ohajtása, hogy az élő nyelvek a gyakorlati haszon mellett főképen a nö-

vendék értelmét világosítsák, szívét nemesítsék; ez vonzóbbá és hasznosabbá teszi ezen tanfolyamot.

A congressus előtt megfordult harmadik kérdés az érettségi bizonyítványra vonatkozók.

Erre nézve a következőkben állapodott meg a congressus: 1. Szükséges, hogy a növendék a középiskolai tanfolyam bevégezése után érettségi bizonyítványt kapjon. 2. Az érettségi vizsgálatra legjobb mód az, mely lehetővé teszi, hogy egy közepes tehetségű szorgalmas növendék minden különleges rákészülés nélkül letehesse a vizsgálatot s megkaphassa az oklevelet, ha egyébiránt a tanfolyamot szabályszerűen végezte. 3. Bár kik előtt történjék az érettségi vizsgálat, ohajtandó, hogy az oklevél figyelemmel legyen a növendék régibb érdemjegyeire s azon osztályozásra, melyet a növendék azon intézettel kapott, a melyben a középiskolai tanfolyamot végezte. A congressus nem tartotta helyesnek általánosan kimondani, sem azt, hogy az állam jelen levő kormány biztos által ellenőriztesse az érettségi vizsgálatot; sem azt, hogy a középiskolának három neme közül akármelyiket végzett növendék felmelessen az egyetem bármelyik szakosztálybeli tanulmányaira, vagy bárcsak legalább annak orvosi tanfolyamára.

A felsőbb oktatás szakosztálya két kérdéssel foglalkozott. Az egyik kérdés a társadalmi tudománynak a felsőbb oktatásban való helyét illette. Az elnök a kérdés világosabbá tétele céljából négy alsóbb tételre bontotta fel a főtételt, a mint következők. 1. Van-e valahol a közgazdasági és társadalmi tudományok összegéből egy szerves egész rendszer alkotva? Mit foglal magában ez a tudomány mint szerves egész? Minő bizonyítvány tanúsítja ezen ismeretek bírását? Minő előismeretek szükségese arra, hogy valaki e tanfolyamra felmelessen. 2. Van-e szükség arra, hogy egy ilyen tudomány-rendszert alkossunk? Miket foglaljon ez magában? Miképen történjék az ide tartozó ismeretek bírásának igazolása? Minő előismereteket kívánjanak meg azoktól, a kik e tudományszakra akarnak menni? 3. Bé lehet-e illeszteni ezen tudományszakot az egyetemeken most létező tanszékekbe, akár úgy, hogy azt valamelyik facultásra bízzák; akár úgy, hogy több különböző facultás tanárai külön tudományszak címén tanítsák; akár úgy, hogy oszljék fel e tudományszak a különböző facultások között? 4. Nem lenne-e helyes bármely esetben kötelezővé tenni a jogi facultás tanárainak, hogy tartsanak magyarázatokat a közgazdaság különböző ágaiból? Ezen magyarázatok nem volnának-e összekapcsolhatók a közjog különböző ágaival oly módon, hogy alkossanak az ilyen magyarázatok egy alkalmazott egészet azon fiatal emberek számára, a kik a közigazgatási, diplomatikai, consulsági pályára s a nyilvános életre szánják magukat?

E kérdések hosszas vitatkozást fejtettek ki, de utoljára is megfejtetlenül maradtak.

Csak abban egyezett meg a congressus, hogy a közgazdasági és társadalmi tudományokra az eddiginél több gondot kell fordítani az egyetemeken.

A tanulmányi bizonyítványok és diplomák nemzetközi egyenértékűre vonatkozó tétel a legélénkebb fejtegetésekre adott alkalmat s a legszerencsésebb megoldást nyert.

A congressus megállapodása ez lett: 1. Szükséges intézkedni nemzetközi egyenértékűről az érettségi bizonyítványoknak, melyeknek alapján a tanulók az egyetemekre mehetnek. 2. Szükséges ajánlani mint nemzetközileg hasznos gyakorlatot a joghallgatóknak, hogy tanulmányaik egy részét külföldi egyetemeken végezzék. 3. Szükséges intézkedni, hogy a tudományi rangfokozatot

jelző bizonyítványok nemzetközi egyenértékkel bírjanak arra a célra, hogy az ifjak ezek alapján a tudomány egy magasabb rangfokozatát elnyerhessék.

A vita folytán hangoztatva volt, hogy e tárgyban eddigelő Franciaország épen nem mutatta magát szabadelvűnek. Greard elnök örömet fejezte ki a congressusnak a jelzett bizonyítványok nemzetközi egyenértékűre vonatkozó szabadelvű határozata felett s oda nyilatkozott, hogy csupán ezen egy határozata a congressusnak magára elég lenne arra, hogy bizonyosságot tegyen ez a nemzetközi tanácskozás emelkedett szelleméről és hasznos voltáról.

EGYESÜLETI ÉLET.

A kolozsmegyei tanítótanárság gyalu-nádasmenti köre e. f. egyesületi évben első gyűlését, m. é. november hó 27-én tartotta meg Torda-Szent-Lászlón, az állami elemi népiskola helyiségében.

A gyűlésen a kör tagjai, egy-kettő kivételével mindnyájan megjelentek.

A gyűlést megelőzőleg 9—10 óráig Egyed Gizella T. Szt.-Lászlói áll. isk. tanítónő tartott nyilvános tanítást a IV. leány-osztályban a földrajzból. Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun megyét s ebben hazánk fővárosát ismertette. A tanítást követő bírálatban a kör tagjai élénken vettek részt. A tanítóanyag feldolgozását kellő értelemmel vitte keresztül a tanító s a fegyelmezés példás volt, minélfogva a tanítást teljesen sikerültnek nyilvánította a gyűlés. A II. és III. I. osztály női kézi munkával foglalkozott. Eszmecsere fejlődött ki a gyermekek köszöntés módjára, az énekek ütenyvel való vezetésére s egyes földrajzi szemléltető képek (a főváros nevezetesebb épületeit és alkotásait mutatta be a tanítónő) kezelésére nézve.

A tanítás után a gyűlést a T.-Szt.-Lászlói vegyes éneken nyitotta meg Borbély József áll. isk. igazgató vezetése alatt szépen előadott templomi énekével, mit a kör éljenzéssel és tappsal jutalmazott.

Az elnöki megnyitó beszédet Bocz István tartotta. Üdvözölte a tagokat. Lelkes szavakkal buzdította a kör tagjait önképzésre. A tanítónak folyton kell tanulnia, mondá, hogy feladatát híven végezhesse. A nemzet sokat vár a néptanítóktól. A vall. és közokt. miniszter is közelebbről több alkalommal kijelentette, hogy a néptanítók buzgó munkásságától függ népnevelésügyünk további fejlődése, izmosodása. Ezért minden lehető meg fog tenni a tanítók anyagi helyzetének javítása érdekében. E kijelentések örvendetesek, de egyszerűen kötelezéseket rónak a tanítókra, hogy mennél sikeresebb munkásságot fejtsenek ki, s így a megérdemelt figyelemre még méltóbbakká legyenek. Beszédét megéljenzették.

A mult ülés jegyzőkönyvét, mivel ez a tanítótanárságnak f. é. közgyűlésén felolvasott titkári jelentésben feldolgozást is nyert, a gyűlés felolvasottnak és hitelesítettnek jelentette ki.

Jó zsa Dániel indítványára Boczné Burján Ilona gyalui áll. tanítónő elhalálása fölött érzett részvétét jegyzőkönyvében örököltette meg a gyűlés.

Ezután Kabós Emma szucsáki áll. tanítónő „Erkölcstan a népiskolában” című felolvasott értekezésében hangsúlyozta, hogy a népiskolában nem fordítunk elég gondot az erkölcsi érzések fejlesztésére. Szeretné az erkölcsant önálló tárgynak látni a népiskolában. A jelenlegi tanítási terv szerint az erkölcsi nevelés legjobb eszköze az egyes tárgyak által nyújtott alkalmak mellett, az olvasmányok tárgyalása. E szempontból „A háládatos gyermek” című olvasmány (Gáspár J. olvasókönyv, III. o. 27. olvasmány) tárgyalását mutatta be felolvasása kapcsán.

A második felolvasó Botos Imre T.-Szt.-Lászlói állami

tanító volt. „A példa mint nevelő eszköz” cím alatt figyelemre méltó dolgokat mondott a tanító magatartásáról az iskolában és azon kívül.

A kör elnöke ismét Bocz István lett. Jegyzőnek Póczy Gyulát választották meg. A többi ügyek, továbbá a központi választmánytól küldött iratok tárgyalása után, a jövő gyűlés helyéül Mérát tűzték ki. Az elnök ezután köszönetet mondott a T.-Szt.-Lászlói kartársaknak (kik ámbár mint rendes tagok egy más tanítótételhez tartoznak, mindazáltal pártoló tagjai a mi tanítótételünknek is,) a szíves meghívásért, a tanítótétel központjából, Kolozsvárról kirándult vendégeknek, Nagy Kálmán elnöknek, Elek Gyula titkárnak és Sólyom János tanítónak, valamint az ottani áll. isk. gondnoksága elnökének és tagjainak, Tamó Gyula ev. ref. lelkésznek, valamint a szép számban megjelent érdeklődőknek, kik a gyűlésen mindvégig jelen voltak s felszólalásaikkal és beszédeikkel hathatósan befolytak a kör gyűlés sikerére. Ezek után néhány szóval a gyűlést bezárta.

A gyűlés után a tagok közebére gyűltek össze, melyet csak azért említek meg, mivel azon nemcsak a kör tagjai, de a község lakosai közül is többen vettek részt.

Tanítótételünk nevelésügyi bizottsága Paal Ferenc elnöklete alatt megkezdette működését. A tagok szép számmal jelennek meg a bizottság minden gyűlésén. E folyó egyesületi óvra a következő tételket jelölte ki a bizottság megvitatás végett.

1. Mely tantárgyak tanításánál szükséges és melyeknél nélkülözhető, sőt felesleges a kézi tankönyv a gyermekek kezébe az elemi iskolákban? 2. Minő szemléltetési eszközökre volna szükség a népiskolában a történelem tanításához? 3. Miket tehet az iskola arra nézve, hogy a gyermekekben az emberbecsülés és a nagyobbak iránti tisztelet felbredjen és megszilárduljon? 4. Mikor és mikben nyílik tere a népiskolának a kedélyképzésre? 5. Az emléttetés módjának, tárgyainak s értékének meghatározása a népiskolában. 6. Az iskolában egyes gyermekek figyelmetlenségének és szórakozottságának okai mikben keresendők és miként orvoslandók? 7. Hogyan és mily mértékben vétessenek használatba a szépirás minták a népiskolában? 8. Befolyhat-e a népiskola és tanítója a nemzeties zeneérzéknek úgy védelmére és fejlesztésére, valamint megrottására? 9. A beszéd- és értelemgyakorlat mikor s mik által válhat haszon nélkül való üres fecsegéssé? 10. Az irva-olvasás előgyakorlatai tanításánál használt módszer bemutatása. 11. A gyermekek írásai és fogalmazványai kijavítása módjának, valamint azok letisztáztatásának kérdése a népiskolában. 12. A rajzitanítás módszere és tanmenete a népiskolában. 13. A megszólítás és czímezés kérdése tanító és tanító (tanítónő), továbbá a tanító és gyermek s végül a gyermek és a gyermek között. 14. Vegyes iskolákban mikre ügyeljen a tanító, hogy a leánygyermekek el ne durvuljanak? 15. Megokolva eldöntendő ez a kérdés: megtiltandó-e a gyermekeknek, hogy az iskolában történelekről otthon ne beszéljenek? 16. Elemi iskolában az anyanyelvtan az olvasókönyv vagy pedig a gyermekek kezébe adandó külön kézikönyv alapján tanítandó-e? 17. A házi-ipar kérdése a népiskolában. 18. A tanítóknak és előjárónak szánt, s a gyermekek részéről begyűjtött közös ajándékok kérdése az elemi iskolában. 19. A karban való elmondást mikor, hogyan és miért kell a népiskolában alkalmazni? 20. Mit tegyen a népiskola az állatvédelem érdekében? 21. A hangjegy szerinti énektanítás felaprózása s a tanmenet bemutatása a népiskola I. és II. osztályában. 22. Egy olvasmány tárgyalása az iparos tanuló iskolájában. 23. Megállapítása a gyermekek köszöntése módjának és szavainak az iskolában s azon kívül. 24. A közönséges törték osztásának tanmódja a népiskolában.

A bizottság tárgyalásairól időről-időre értesíteni fogjuk olvasóinkat.

IRODALOM.

Deutsches Lesebuch für Volksschulen von *Polster, Frühwirth* und *Posch* I. és II. rész. Ára kötve 35, illetőleg 55 krajczár. Franklin társ. kiadása.

Az olvasókönyv első kötete a német tannyelvű elemi iskolák második osztálya számára szól. Bevezetésül a szerzők olvasási előgyakorlatokat adnak. A további olvasmányokat az évszakok szerint osztják el. Tekintettel a helyi viszonyokra az ősszel kezdik meg az olvasmányt. Igen ügyesen váltakozik a kötött és kötetlen alak az olvasmányoknál, melyek az évszakoknak megfelelő meséket, regéket, földrajzi, természetrajzi és természetani leírásokat tárgyalnak. Szerzők Güll, Löwenstein, Hoffmann von Faltersleben, Dieffenbach, továbbá Brüder Grimm, Schmid, Curtmann, Sebler stb. munkáiból merítenek, kik mint szerzők is megjegyzik, a gyermeki kedélyvilágnak e fokon a legjobban megfelelnek.

A kötet végéhez csatolják szerzők a latin ábéczt, latin olvasási előgyakorlatokat, továbbá nyelvtani feladatokat, utóbbiakat inkább a tanító számára utmutatásul, azután a tiz parancsolatot és végre az egyszerűet. Megjegyzem még, hogy ezen első kötetet a soproni ág. ev. iskolák számára a felettes iskolahatóság, valamint a dunántuli ág. ev. egyházconvent tankönyvvül elfogadta, illetőleg ajánlotta.

A II. rész a német tannyelvű iskolák harmadik osztályának szól, sőt bőséges tartalmánál fogva (227 olvasmány) a kombinált osztályú iskolák negyedik osztályának is elég anyagot ad. Szerzők az olvasmány tárgyat a következő öt csoportba foglalták össze: az első szakaszban, melynek címe Isten és ember, az Isten és ember viszonyát tárgyalják; a második szakaszban, melynek címe az ember, az emberi testet, érzékeit, táplálékát, ruházatát, lakását, foglalkozását, a családot, az ember szellemét tárgyalják; a harmadikban, mely a természetről szól, a négy évszak szerint nagyobbára természetrajzi leírásokat adnak a hazai állat- és növény világból, melyek nagyobb részéhez eléggé sikerült ábrákat is mellékeltek; a negyedik a szülőföldről és hazáról szól; az ötödik végre hazai történeteket és regéket tárgyal. Mindezen szakaszban igen ügyesen váltakozik a kötött és kötetlen beszéd, melyekhez még számos példabeszéd is járul. Szerzők a második kötethez is az anyagot nagyobbára azon írókból, illetőleg költőkből merítették, melyeket az első kötetnél már megemlítettem volt; sőt e kötetben Goethe és Petőfi nevével is találkozunk; utóbbitól Kolbenheyer fordításában a „Füstbe ment terv”-et közlik.

Általában szerzők iparkodtak munkájokban a lehető legtökéletesebbet adni, tekintszük csak az olvasmányok ügyes beosztását, csoportosítását; azonban még sem kerülhették el, hogy itt-ott egy-egy hiba be ne csuszszék könyvükbe. Teszem a 166. olvasmányban, melynek címe: Die Hasen, a szegény nyulak vakon jönnek a világra s számos ellenségük egygyel megszaporodik, t. i. a nyulfiakat a nyulapó alkalom adtával megeszi. Továbbá a helyesírásban sem az osztrák, sem a porosz helyesírást nem használják, így pl. nem ismerik az „[š]-et, verssorok elején nem használnak nagy kezdőbetűt stb.

A mi végre a könyvek kiállítását illeti, talán elég lesz annyit mondanom, hogy a Franklin-társulat nyomdájából kerültek ki. Szép papír, nagy, tiszta betűk; a második kötetben felváltva kisebb és nagyobb nyomtatás, mi által a kisebb nyomtatásra való átmenetelt megkönnyítik. Csak örülnünk kell, hogy tankönyveink száma egy ugy alakilag, mint tartalmilag ügyesen szerkesztett könyvvel szaporodott.

Pausinger Sándor.

V E G Y E S E K

— Midőn lapunk folyó évi ezen első számát megküldeni szerencsések vagyunk, egyszersmind tisztelettel kérjük azon nagyra becsült olvasóinkat, a kik az előfizetést, illetőleg a lap megrendelését eddigelé el nem intézték, sziveskedjenek ezt f. hó végeig mindenestire eligazítani.

— Tiltott térképek A vall.- és közokt. miniszter 1889. decz. 6-án 42.045 sz. rendeletében a következő térképeket, illetőleg földgömböt, alkotmány ellenes tartalmuk miatt az összes hazai iskolákból kitiltotta. 1) Neue Karte von Európa, dem mittelländischen Meer, Nord Afrika, Egypten, Syrien, Klein-Asien, Kaukasien und dem schwarzen Meer, von C. F. Baur (A. Hartlebens Verlag in Wien u. Pest); 2) Oesterreich-ungarische Monarchie, bearbeitet von C. F. Baur (Wien, Verlag von Ed. Hölzel); 3) Európa fali abrosza, tervezte és rajzolta Kozenn Balázs (Bécs és Olmütz Hölzel Ede sajátja); 4) Európa, proiectata si desemnata de B. Kozenn (Provedictura lui Ed. Hölzel in Vien'a edata de F. M. Moldovanu in Blasiu si W. Krafft in Sabiiu); 5) Oesterreichisch-ungarische Monarchie, entworfen und gezeichnet von B. Kozenn (Wien und Olmütz, Verlag von Eduard Hölzel); továbbá a következő című földgömb: 6) Pamerdulu, edatu de F. Felkl in Prag'a romanese de Jonu Simu.

— Az iparos tanulók igazolatlan óra mulasztásai. Az iparos tanulók iskoláiban a tanulók óra-mulasztásai nagy számban fordulván elő a vall.- és közokt. m. kir. min. m. é. nov. 29-én 43.171 sz. a. kelt rendeletében szükségesnek tartja e mulasztások meggátlása céljából, az 1884. évi XVII. t. cz. alkalmazását. De kijelenti egyszersmind, hogy ez csak azon esetben történhetik, ha az iparos iskolák igazgatói, illetőleg azok felügy. bizottságának elnökei törvényes jogukkal élve az elsőfokú iparhatóságok netalán hanyag vagy épen törvény-ellenes eljárása miatt a másodfokú iparhatóságnál keresnek orvoslást, s ezen hatóságnak netalán ki nem elégitő határozata, illetőleg intézkedései ellen a keresk. m. kir. min.-hez fellebbeznek. Éljenek e felebbezési joggal, s ha az elsőfokú iparhatóság késedelmesen vagy épen nem intézkedik, hogy határozata ellen felebbezni nem lehet, akkor forduljanak a másodfokú iparhatósághoz, mert ha adott jogait igénybe nem veszik és a törv. úton való orvoslás alapját nem teremtik meg, e mulasztásaikért őket fogja felelőségre vonni.

— „Magyar Ifjúság.“ A vall.- és közokt. m. kir. miniszter m. é. decz. 1-én 2.661 elnöki szám alatt kelt rendeletével a dr. Radó Antal által Bpestben szerkesztett „Magyar Ifjúság“ cz. képes hetilapnak az ifjúság és az ifjúsági könyvtárak részére leendő beszerzését melegen ajánlja. Előfiz. ára egy évre 6 frt.

— Írásbeli vizsgálatok a keresk. iskolákban. A vall.- és közokt. m. k. min. m. é. decz. 3-án 51.319 sz. a. elrendelte, hogy a középkereskedelmi iskolák és keresk. akadémiák érettségi zárvizsgálatai alkalmával a könyvvitelanból és a keresk. levelezésből az írásbeli vizsgálatok ezentul külön napokon tartassanak meg.

— Szabadságidő-engedélyezés. Sárdi István kolozsvári áll. tanító- és tanítónőképz. rajztanárnak betegsége okán 3 havi szabadság-időt engedélyezett a vall.- és közokt. m. k. miniszter.

— Magyarország tiszti cím- és névtára. A vall.- és közokt. m. kir. min. m. é. decz. 9-én 2.659 eln. sz. a. kelt rendeletével, az orsz. statiszt. hivatal összeállításában megjelent legteljesebb és legmegbízhatóbb legújabb tiszti cím- és névtár megrendelését, a kir. tanfelügyelők alá tartozó intézetek részére, melegen ajánlja.

— Kedvezmény tanítók részére. Dr. Kállai Adolf karlsbadi fürdőorvos felajánlotta, hogy az ottani fürdőn, míg ott működik, 2 magyarországi tanárnak, illetőleg tanítónak, ingyenes lakást és gyógykezelést, továbbá nagyon kedvezményes ellátást is szolgáltat az év augusztus és szept. hónapjaiban. Azon tanárok és tanítók, kik ezen kedvezményeket elnyerni ohajtják, a gyógykezeltetés szükségességének bizonyítását is magában foglaló kérvényeikkel közvetlenül a vall.- és közokt. m. k. min.-hez forduljanak minden év július hó közepéig.

Földészek énekkara. Tóth Tamás kolozsvári ev. ref. kántor a téli estéken szorgalmasan tanítja énekelni a külvárosi földészeket s már értelmes dalkört alakított belőlük. Ezek aztán viszonzásul alkalom szerint kellemes meglepetésekkel igyekeznek kimutatni jóindulatukat tanítójok iránt. Közlebről nevenapján keresték fel egy sikerült szerenaddal, mit igen természetesen a megtisztelt tanító meleg szavakban meg is köszönt. Lám-lám, hogy a nép is bír érzékkel a szép és nemes iránt, csak ne resteljék vele foglalkozni.

— Köszönet. Józsa Mihály brassói ev. tanító az általa 1886-ban évenkénti törlesztés feltétele mellett tett 50 frtos alapítvány negyedik részleteül 5 frtot volt szíves küldeni a kolozsvári m. kir. áll. tanítóképezde önképző-körének. Fogadja a hazafias érzésű adományozó e szívességéért a nevezett önképzőkör hálás köszönetét. Kolozsvárt, 1889. decz. 20-án. Az elnökség.

— Kegyes adomány. Humanista aláírással egy magát megnevezni nem akaró pártfogója a tanítóknak 100 frtot küldött egy levél kíséretében az „Egyetértés“ szerkesztője útján Péterffy Sándornak az Andrássy-uti tanítóintézet tanárának, azon felkéréssel, hogy ezen alapon indíttos gyűjtést egy a munkaképtelen tanítók számára alkotandó „otthon“ létesítésére.

— A tanítóképző intézeti tanárok orsz. egyesületének nagy választmánya m. é. nov. 2-án hozott határozata értelmében a középponti vál. m. évi decz. 19-én benyújtotta a kérelmet a vall.- és közokt. miniszterhez az áll. intézeti gyakorló iskolai tanítók, zene, rajz- és torna tanárok, valamint a segédtanítónők fizetésének az áll. intézeti tanárokéval egyenlővé tétele tárgyában. A Péterffy Sándor vezetése alatti tisztelgő küldöttségnek kijelentette a miniszter, hogy a fizetések javítását már megkezdette s a mint a körülmények engedik fokozatosan folytatni is fogja, de jelenleg az állam pénzügyi viszonyai nem engedték meg, hogy e tekintetben többet tehesen.

— Háromszék megye népoktatási intézeteinek története. Berecz Gyula, Háromszék vármegye kir. tanfelügyelő-ségéhez szolg. beosztott volt állami elemi és polg. isk. igazgató, Háromszék vármegye népoktatási intézeteinek történetét szándékozik megírni. E célból felhívást intézett a megye lelkészeihez és tanítóihoz, hogy szerezzék össze a szükséges adatokat s küldjék hozzá feldolgozás végett. Ilyen adatok találhatók: az egyházi anyakönyvekben, az egyházi, községi és iskolai levéltárakban, számadásokban, iskolai naplókban, öregebbek emlékezetében, díjlevelekben, felsőbbbségi határozatokban, megintések és iskola látogatások alkalmával tett megjegyzésekben. Szerző az adatgyűjtőkről, mint munkatársairól névszerént fog megemlékezni művében. A gondolat egészséges, az ügy jó kézben van; melegen ajánljuk az illetők figyelmébe.

TARTALOM: Újév reggelén. Fazakas József. — Visszapillantás 1889-re. (Vége köv.) Kozma Ferencz. — Zene- és dalgyleteink. (Vége köv.) Paal Ferencz. — Társasági életünk és gyermekeink nevelése. Zajzon Dénes. — Tárca: Képek a párisi világtárlatból. Lázárné Kaszner Janka. — Paedagogiai esetek: A paed. esetek körének kibővítése. Baló József. A 11. és 12. számú paed. esetekhez. Boga Károly. Mikor üljek törvényt? Czuczsa János. — A tiltott csicsónkázás. Vincze Ferencz. — Lapszemle: A párisi nemzetközi tanügyi congressusról. — Egyesületi élet: A kolozsm. tanítótest. gyalui körének gyűlése 1889. nov. 27. Nevelés-oktatástani tételek. — Irodalom: Környismertetés. Pausinger Sándor. — Vegyesek.